

INFORMAČNÍ LISTY číslo 47

za rok 2018

prosinec 2018

OBSAH

Co se stalo aneb náš rok 2018

Slovo úvodem

K některým činnostem podrobněji

Vzdělavčí semináře ASUD

Dějepisné exkurze ASUD

K některým dalším činnostem podrobněji

40. ročník SOČ

Vlak Lustig

XXXI. ročník Letní školy historie

Dopady událostí r. 1968 a normalizace na oblast československého školství
a knihovnictví

Konference I Konferencja „Rok 1918 – jeho předpoklady, důsledky a význam v
českých/ československých a polských učebnicích“ „Rok 1918 – jego
założenia, konsekwencje i znaczenie w czeskich/ czechosłowackich i
polskich podręcznikach szkolnych“

Dějiny ve veřejném prostoru

Agora

Semináře ASUD – názory účastníků

Máme vodit žáky na pietní akce?

Zahraniční spolupráce

Konference Učíme (se) o Evropské unii

Nápady z hodin

Poštovní známka

Obrázky a rodinná paměť

Legionářské karty

Parní telegraf Sherlocka Holmese

Podivné město

Informační listy číslo 47 za rok 2018 vyšly v rámci Dotačního programu MŠMT na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního, středního a základního uměleckého vzdělávání v roce 2016, Č.j. MSMT-10424/2018-1.

CO SE STALO aneb NÁŠ ROK 2018

LEDEN – výbor přijal výroční zprávu za rok 2017 - výbor podal na MŠMT žádost o dotační program na rok 2018 - pokračovala spolupráce s nakladatelstvím Portál, na popud členů vznikly k nové publikaci *Po stopách baroka* pracovní listy, které jsou volně přístupné na webu nakladatelství – výbor ASUD byl požádán o další spolupráci s bývalým SdaP (multi-mediální učební pomůcky), tentokrát na cyklu přednášek o čs. historii a vojenských tradicích, opírající se právě o multimediální učební pomůcku; výbor neshledal tento cyklus jako přínosný pro vyučující dějepisu – výbor zprostředkoval přednášející z ÚSD pro cyklus přednášek, které spoluorganizuje kolegyně Alena Šalounová ve Vysokém Mýtě.

ÚNOR – ve dnech 2. - 4. února zastupovali ASUD na konferenci *Jak učit o EU* v Bruselu Eva Zajícová a Jiří Beneš – výbor přijal nabídku z NÚV pro účast v týmu expertů, který bude provádět revizi RVP pro dějepisu na II. a III. stupni škol – proběhla revize účtu, vše je v pořádku.

BŘEZEN – výbor získal ze Židovského muzea učební materiály *Naši nebo cizí?* pro členy, kteří pomůcku ještě neobdrželi.

DUBEN – 14. dubna proběhl jarní seminář a valná hromada v Národním muzeu J. A. Komenského, výbor ukončil svou činnost – na jarním semináři byl zvolen nový výbor (ve stejném složení) – účast zástupce ASUD na jednání komise MŠMT o poskytnutí dotace v rámci výzvy *Podpora vzdělávání v regionálním školství v roce 2018* – proběhla jednání o možné spolupráci s History parkem Ledčice.

KVĚTEN – na první schůzi obnoveného výboru byl opět předsedou zvolen P. Martinovský, jednatelkou L. Bursíková a pokladnicí K. Dražanová – média opět řeší problém výuky moderních dějin, jako první požádal o rozhovor s předsedou ASUD redaktor Lidových novin Petr Zídek, obsáhlý text vytvořený na základě rozhovorů s dalšími zainteresovanými odborníky vyšel v příloze LN v sobotu 12. května – členové ASUD vytvořili pracovní listy ke knize L. Pecharové *Po stopách stoleté dámy*, vydal Portál – jednání se Společností přátel Lužice o podzimní konferenci k české státnosti – člen výboru Jan Kvirenc se stal nositelem ceny Učené společnosti.

ČERVEN – 9. června proběhla exkurze po Slánsku – vyšel článek na *idnesu*, ve které se předseda vyjadřuje ke stavu výuky moderních a současných dějin: https://zpravy.idnes.cz/vyuka-dejepisu-zakladni-skoly-moderni-dejiny-fau-domaci.aspx?c=A180606_113308_domaci_nub – 14. a 15. června ASUD uspořádal dvoudenní seminář Euroclio *Jak učit o EU* – 15. až 17. června zasedla L. Bursíková v porotě SOČ a předala cenu ASUD – předseda ASUD se účastnil jednání NIDV s organizacemi, které se mj. věnují pořádání vzdělávacích akcí, byla uzavřena společná dohoda o konferenci k roku 1989 – členové ASUD se zapojili

do rozsáhlého výzkumu o výuce dějin, který prováděl J. Najbert (ÚSTR) – poprvé se na NÚV sešel tým pro revizi RVP D základních a středních škol, v týmu jsou 3 za ASUD P. Martinovský (ZŠ), Martiny Jurčková a Kalčíková (za SOŠ) – 26. června vyzkoušeli zástupci ASUD pilotní program Centrum studia genocid, který navazuje na projekt *Vlak Lustig*.

ČERVENEC a SRPEN – členové ASUD se účastnili 31. ročníku Letní školy historie v Praze - ve druhém červencovém týdnu jsme obdrželi dotaci na rok 2018 – v srpnu se zástupci ASUD sešli se zástupci Centra studia genocid a Pevnosti Terezín, jedná se o možném projektu o dějinách města v 19. a 20. století: *Terezín, město změny* – dne 21. srpna se zástupci ASUD se účastnili slavnostního otevření interaktivní výstavy *Rok 1968 a české školství a knihovnictví* v Knihovně J. A. Komenského v Praze.

ZÁŘÍ – se zpožděním vyšly Informační listy 46 (za rok 2107) – v programu České televize ČT 24 k výročí Mnichovské dohody vystoupila Eva Zajícová a pohovořila o výuce k danému tématu: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10997918455-mimoradne-porady-ct24/218411034000058-80-vyroci-podpisu-mnichovske-dohody>

ŘÍJEN – 20. října se konala exkurze ASUD směrem na východ od Prahy – předseda ASUD pohovořil 2. října o výuce moderních dějin na konferenci *Dopady událostí r. 1968 a normalizace na oblast československého školství a knihovnictví* v Národní knihovně J. A. Komenského – 11. října díky podpoře členů představil předseda na česko-polské konferenci *Rok 1918 – jeho předpoklady, důsledky a význam v českých/československých a polských učebnicích (Rok 1918 – jego założenia, konsekwencje i znaczenie w czeskich/czechosłowackich i polskich podręcznikach szkolnych)* jak se na českých školách připomíná sté výročí vzniku republiky – členové ASUD podpořili 20. října Mezinárodní den archeologie – byla podána dotace na podporu činnosti ASUD na MŠMT – proběhla 2. schůzka týmu NÚV k úpravě RVP.

LISTOPAD – 10. listopadu se konalo *Kolokvium o české a lužické státnosti*, které ve spolupráci se Společností přátel Lužice proběhlo jako XLIV. vzdělávací seminář ASUD – účast zástupce ASUD na jednání komise MŠMT o poskytnutí dotace v rámci výzvy *Podpora vzdělávání v regionálním školství v roce 2019* – členové ASUD podpořili další ročník projektu *Jeden svět na školách, Příběhy bezpráví* – účast zástupců ASUD na konferenci *Dějiny ve veřejném prostoru* – 20. listopadu se členové účastnili konference NIDV v Senátu *Cesta ke svobodě a demokracii*.

PROSINEC – do tisku byly dány metodické listy *Jsou osmičky náš osud?* a Informační listy 47 (za rok 2018) – proběhla 3. schůzka týmu NÚV připravujícího revizi RVP. Po celý kalendářní rok se zástupce ASUD účastnili jednání výboru Sdružení historiků.

SLOVO ÚVODEM

O naší historické paměti...

Určitě znáte slova jako *Dějiny píší vítězové*, nebo jiný citát, jichž je například na *wikicitátech* poměrně dost. Také jsou jiné na námět, že lidé historii zapomínají, pamatují si z ní jen to dobré, po poslechu jiného svědka svou verzi upravují, což bylo dokázáno i vědeckými pokusy.

Ani jsem to netušil a sám jsem se takového klamu, či spíše sebeklamu stal účastníkem. Kolegyně mého věku řešila listopadové události. Mám samozřejmě na mysli *Ony* události *Onoho* listopadu 1989. Vytvářela si podklady do hodiny a chtěla mít jistotu.

Hele, povídala, byla to sobota, nebo neděle?

Chvilku jsem přemýšlel: Nebyl to pátek?

Myslíš pátek?

V té době jsem byl žákem čtvrtého ročníku gymnázia a pamatoval jsem si, jak nás profesori varovali, abychom na demonstraci určitě nechodili. Bude to zlé, říkali. Tak to musel být pátek...

Mohli vám to říkat, abyste nikam nechodili během víkendu.

Já jsem byl i tak mimo město, ale stejně si myslím, že to byl pátek. I když... úplně mne znejistila!

Asi jo, pátek, připustila. A hele, ona to vlastně nebyla první demonstrace, že?

No jak to myslíš?

No že před tím týdnem se už demonstrovalo...

Néé, to se demonstrovalo až potom.

No ale před tím něco bylo...

Počkej, neplet' si to s Palachovým týdnem.

To si nepletu, jde mi o podzim.

Na podzim utíkali Němci, Bulharsko padlo, v ulicích bylo živo.

Ale byly i demonstrace.

Nebyly. Nebyly? A najednou jsem si uvědomil, že vlastně nevím. Člověk látku probírá pohledem velkých dějin, zná pevná data a najednou stačí pár otázek a účastník znejistí...

Někde jsem četl, že s pamětí je to jako se sny. Povíte, co si pamatuje a ono se to jaksi v mozku přepíše. Jako sen. Když řeknete, o čem se vám zdálo, rychleji onen sen zapomenete.

Takže, jak to vlastně bylo?

Oprava

V minulém čísle jsme špatně uvedli částku členského příspěvku 150 Kč.

Již od nově schválených stanov (změna ve spolek), tedy od minulého volebního období, **máme členský příspěvek 200 Kč**. Omlouváme se a děkujeme všem, kteří přispěli v plné výši. Číslo účtu je 1926157399/0800.

K NĚKTERÝM NAŠIM ČINNOSTEM PODROBNĚJI

XLII. VZDĚLÁVACÍ SEMINÁŘ ASUD

Národní pedagogické muzeum J. A. Komenského 14. dubna 2018

Pozn. Pokud byla některá z myšlenek reprodukována nepřesně, autor se omlouvá, nebyl to záměr.

Jarní semináře se tradičně konají v Národním pedagogickém muzeu J. A. Komenského na Malé Straně. Letos jsme se rozhodli reagovat na částečně zpolitizované téma romského holocaustu. S novými informacemi a nápady do výuky přišly **Mgr. Marie Smutná** a **Mgr. Tereza Štěpková** z Terezínské iniciativy.

Sama Terezínská iniciativa má internetové stránky <http://www.terezinstudies.cz/>. Obě pracovnice představily několik aktivit, které můžeme dohledat jak na stránkách iniciativy, tak i na dalších odkazech. Zároveň krátce pohovořily o historii romského holocaustu u nás. Holocaustu Romů je věnován velký prostor na stránkách <https://www.holocaust.cz/>. Je zde možno nalézt i odkaz na zákon *O potulných cikánech* z roku 1927. Nově je dostupný i vzdělávací web, který se věnuje popírání romského holocaustu – <http://nepopirej.cz>. Pokud jde o samotný tábor Lety, historie je podrobně zpracována na <https://letypamatnik.cz>. Táboru v Hodoníně u Kunštátu se věnuje web <https://hodoninipamatnik.cz/>.

Druhý příspěvek přednesl **PhDr. Michal Lutovský** z Ústavu archeologické a památkové péče středních Čech v Praze. V „osmičkovém roce“ si pro nás připravil téma *Sámova říše*, neboť by to mohlo být 1395 let od jeho nástupu do čela vzbouřených slovanských vojsk.

Toto výročí bylo dopředu bráno s rezervou. Autor příspěvku hned na začátku fiktivní letopočet 623 označil jako umělé výročí a popřemýšlel, které rané středověké datum by mohl splňovat podmínky kulatého výročí pro „osmičkový rok“.

Účastníci jarního semináře.

Z období raného středověku rok 1038, jak píše Kosmas, je to rok českého Achilla, totiž Břetislava I., rok, kdy ve Hnězdně vydá Břetislavova dekreta, první zemský zákoník.

Nebo se nabízí rok 1108 – třetí vyvraždění Vršovců.

Případně rok 1158 – korunovace Vladislava II. na českého krále.

Jinými slovy, v raném středověku „osmičky“ příliš nefrčí...

Zpět k tématu Sámovy říše. Zápis v kronice z roku 568 zní, že Langobardi opustili zemi, tím je myš-

lena Panonie, která byla předána Hunům. Pojem „říše“ v souvislosti se 7. stoletím použil poprvé Palacký. Ale poslední dobou bývá silně zpochybňováno, není možné, aby v prostoru Panonie existoval státní útvar, který by měl formu zřízení, jako jsme zvykli přiřazovat např. Franské říši. Ostatně poslední dobou se zpochybňuje používání označení „říše“ i u „Velké Moravy – spíše by název „Velká“ měl označovat vzdálená, přeci byzantský císař nebude používat termín „Velká“, když má daleko větší říši. A on má opravdu „říši“.

Čechy za Boleslava I. bývají také někdy označovány jako „říše“. Nejspíše neprávem.

Události v rozpětí let 623 – 658 přišly *jako blesk z čistého nebe* – toho si už všiml Palacký; písemné prameny jsou výjimečné, ojedinělé. Nicméně tyto události předznamenávají vývoj v 9. a 10. století, který je je jasné dán vztahem k západu. Víme, že roku 805 jsou Karlova vojska v Čechách.

Archeologické prameny v dané době jsou v protikladu k zápisům. Letopisy fuldské navozují sice otázky, smysl akce, dopad akce, ale neříkají podstatu. Kde se hradiště Wogastisburg nachází. Jak bylo vybudováno, jak vypadalo? Z čeho žilo? Archeologové nacházejí z dané doby jen pohřebiště.

Hradiště máme doložené až od 9. století, dodnes jsou zachovány valy, původně dřevohlinité, doplněny kameny. Taková stavba – to musel být výsledek organizace práce (např. rozloha hradiště ve Staré Kouřimi 45 ha) – to vyžaduje přítomnost elity, která vede a řídí práce. V 9. století je vidět vztah, spojitost se západní Evropou, s Franky. Ale v 7. století?

Dále: Jak může kolem roku 660 burgundský kronikář vědět, co se děje u nás?

Análů jsou 4 knihy – avšak z nich jen necelá stránka o Sámovi!

Shrňme si základní informace: *datum* 623 – 624 víme, ale jméno Samo?

Dále *natione Francos* – to je v případě doby jasné.

Ale co je *de pafo Senonago* – to nevíme! Byl to Frankokelt?

Jistí si jsme Avari (označování jako Hunové), to odpovídá, byli v Karpatské kotlině, kde mají svůj kaganát (protože v čele stál kagan). O Avarech víme hodně i díky archeologickým nálezům.

Na jihozápadě Slovenska a u Balatonu nacházíme i birituální pohřebiště pohřebiště žarová (slovanské ženy) a kostrová (kočovní muži). To je doklad, že kočovní Avari pojali slovanské ženy a usadili se. Sem mohlo dorazit kupecká výprava. Ale s čím Avaroslované obchodovali? Co si navzájem vyměňovali? Nemáme zbraně v hrobech! Prodávali otroky?

Z luxusních věcí jsme našli pár šperků.

Další problém: Proč byl Sámó (sic) zvolen králem? To je zkreslená představa – je o tom jen jediná věta z Fredegara.

Pokud bude v oblasti jihozápadního Slovenska určitý „cestovní ruch“, kdy by tudy projížděla poselstva, vedla by se diplomatická jednání – měla by tu být sídla elit! Ta ale nemáme, máme jen polozemnice na venkově, osady.

6. a 7. století je období kultury *pražského typu*, což je materiálově chudá kultura, nalezíště - osady, které známe, jsou velmi chudá. Nově byla objevena lokalita u Rostok u Prahy – největší koncentrace časně slovanských polozemnic z konce 6. století – vše jen

drobné domky, prozkoumáno několik set domků, ale minimum nálezů, vše si vzali s sebou. Toto není prostředí pro krále Sáma!

Počítejme se slabým osídlením, jen střední Čechy, jižní Morava. Věděli ti lidé, že jsou poddaní Sáma? Jak by se to mohli dozvědět? Spíš mohlo existovat něco jako „kmenový svaz“. Sámo tím pádem dorazil nejspíš do oblasti východního Rakouska a západního Maďarska, nebo jižní Moravy.

Druhý úryvek v kronice vypráví o bojích v roce 631 (632) s králem Dagobertem. Známe i jméno posla Sicharia. Otázka zní, zda neexistovala nějaká smlouva s Dagobertem – nebyl jím Sámo původně vyslán? Celkově to je zajímavé, protože dostáváme nesmírně podrobnou informaci o politických jednáních, takové zprávy jsou známy až z 9. století. Navíc si uvědomme, že král Franků neměl právo na oblast Panonie, to získal až později. Neboli je to celé zamotané.

Údajně šli proti Sámovi tři proudy vojsk, dva jsou úspěšné – berou otroky, ale u Wogastisburgu je třetí poražen, Vinidové (tedy Slované) pak plní Dervanovo Srbsko (nachází se na území dnešního Saska). Bitvy se účastnili Lanbogardi až ze severu Itálie! Kudy táhli? Obrovský prostor zabrala vojska Alamanů a (asi) i Bavorů, to byli vítězové. Ti šli nejspíš od západu na východ (podél Dunaje?). Ale austrasijská armáda prohrála. Museli jít od severozápadu. Přes Čechy?

Wogastisburg je hledán více než 200 let. Od východního Bavorska až po Bratislavu. Archeologicky není doloženo jakékoliv opevnění. Osídlení *pražského typu* byla na místech starších osídlení, např. na Závisti, kde byl nalezen domek. Nemáme však hradby. Stačila by palisáda? Možná to byla ad hoc vystavěná pevnost z kůlů. Zároveň předpokládáme, že Dagobertova vojska netáhla až do centra, že spíš byl Wogastisburg na okraji říše. Nabízí se Unhošť u Kadaně – tady se nic nenašlo, nebo Rubín u Podbořan – nějaké nálezy tu jsou, ale v drtivé většině mladší, hradiště je až do 10. století. Poslední dobou se bere v úvahu i pevnost na Dunaji, kde jsou doloženy základy už po Římanech, ale v nich chybí slovanská naleziště!

A co potom? Sámova říše se vytrácí – co bylo dál?

Byla tu nějaká mocensko-politická kontinua? Nevíme nic až do roku 791, ke kterému se váže informace o návratu říšských vojsk přes naše území.

Zajímavou je také otázka u mnohoženství, jak ji u Sáma známe. Jenže nacházíme malé domečky, předpokládá se tedy párový život. A to i u bohatých, kde jsou však až do 10. století doloženy tzv. souložnice.

Jarní seminář - ve Werichově vile.

A jen tak mimochodem, když jsme u hradíšť, na základě nálezů dendrochronologie určila nejstarší hradby na Pražském hradě, k roku 915.

Po přednáškách následovala valná hromada, letos volební.

V odpoledním bloku jsme zavítali do Werichovy vily. Nejprve nám **Bc. Jana Ripplová** představila programy pro školy a další nabídku vily, po té si každý mohl objekt individuálně prohlédnout.

XLIV. VZDĚLÁVACÍ SEMINÁŘ ASUD a zároveň KOLOKVIUM O ČESKÉ A LUŽICKÉ STÁTNOSTI SPOLEČNOSTI PŘÁTEL LUŽICE

Lužický seminář 10. listopadu 2018

Pozn. Pokud byla některá z myšlenek reprodukována nepřesně, autor se omlouvá, nebyl to záměr.

V souvislosti s „osmičkovým rokem“ jsme využili nabídku Společnosti přátel Lužice, se kterou delší dobu spolupracujeme, abychom společně uspořádali podzimní kolokvium. Rádi jsme nabídky využili a řekněme si na rovinu, za zdárný průběh akce má největší podíl předseda SPL Lukáš Novosad. O SPL více na <http://www.luzice.cz/>. My jsme dodali zvládavé publikum...

Program prvního bloku zahájila **Magdaléna Pokorná** s příspěvkem *Karel Havlíček a slovanská politika*. Vysvětlila, že badatelská práce v případě Borovského názorů je snadná, Karel Havlíček se vedl malé kartičky, na které si psal, co ho zaujalo. Připravoval si tak materiál k dalšímu využití při psaní článků.

Jakýmsi základem Havlíčkova smýšlení je jeho stat' Slovan a Čech (otištěná v Národních novinách v roce 1846 – pozn. PM), ve které píše, že není jeden slovanský národ, ale jsou čtyři. Jde proti mnoha svým současníkům, např. proti Kollárovi. Slované jsou rozděleni náboženstvím i jazykově. Nelze je spojit. Viděl otazníky u některých národů, jakými byli Rusíni, Bělorusové a Lužičtí Srbové. Ke které větvi slovanských národů je připojit? K české, nebo polské?

Problém viděl i Jihoslovánů, které zval Iliry, především v dvojím zápisu jazyka. Proto vybízel ke vzájemné lásce a snášenlivosti. Potíž byla v tom, co bychom si vzájemně mohli nabídnout? Ze své zkušenosti věděl, že Rusko není politickým vzorem. Ale může nám být vzorem, co se týče pocitu sebevědomí (je to velká říše). U Poláků třeba kritizoval jejich chování k Malorusům. naděje pro úspěšný rozvoj slovanstva proto vidí v austroslavismu. Ke Slovanům promlouval tak, aby se podporovali, aby se respektovali a obohacovali se navzájem.

Další ze zajímavých myšlenek Karla Havlíčka jsou jeho slova, že u jiných autorů a národů se praví, že budou umírat pro čest a právo. On však hlásá, že pro čest a právo budeme žít. Podle M. Pokorné byl Havlíček pro absolutismus nebezpečným, protože nebyl křiklounem. Dokázal argumentovat a soudní moc byla bezmocná.

Byl pro rovnost, dnes bychom řekli pro demokracii, nechtěl, aby byl nějaký jazyk více než jiný. Šlo mu o svobodu, kterou spojoval s národností. Když se na přelomu let 1849 a 1850 lámal chleba, zůstával ve svém názoru pevný – národnost a rovnoprávnost musí jít

ruku v ruce. Na rozdíl od většiny souputníků, kteří hlásali, že stačí národnost a zbytek se přidá.

Problém u Čechů viděl, že se občas nad některými národy povyšují (když třeba v rámci monarchie byli Češi posíláni do různých částí země, jako například Josef Němec, manžel Boženy Němcové), což považuje za velkou chybu.

Protože si Karel Havlíček trval na svých názorech a hodnotách, zůstal osamoceny, což se odráží v jeho korespondenci. Tím byl i zranitelný...

Některé Havlíčkovy myšlenky se dají využít k tématu rozpadu Rakouska-Uherska, dají se číst i na začátku 21. století:

Jméno Slovan jest a zůstati má vždy jen jménem zeměpisným a vědeckým, nikoliv však jménem srdečným, jménem sympatie, s jakou každý národ jméno své vyslovuje.

Slované nejsou jeden národ, nýbrž čtyři tak samostatné a tak mezi sebou nespojené národy, jako kterékoliv jiné národy evropejské. — Každý z těch národů slovanských sám pro sebe stojí a jeden za druhým ani v dobrém ani ve zlém neodpovídá; čest a hanbu národní nemají společně. — Pro velkou podobu jazyků slovanských užitečno a potřebno jest každému národu slovanskému literárně co možná ostatních si všimati a z jejich literatur a jazyků a národností pro sebe kořistiti. — Jenom mezi českým a ilirským národem mohou být kromě toho větší sympathie, protože podle nynějších poměrů jeden druhému nikoliv nebezpečen, ale ovšem prospěšen býti může. — Mocnářství rakouské jest nejlepší garantie na zachování naší a ilirské národnosti a čím výše roste moc císařství rakouského, tím jistěji stojí naše národnosti. — Aby někdy Slované všichni jediného jazyka v literatuře užívati mohli je věc nemožná a proto každé snažení k tomu nesmyslné a jako maření času škodné. Nikdo zde nepoukazuje na Němce, že oni jsou nyní v jedné literatuře spojeni, ačkoli mezi jednotlivými nářečími mnohem větší mezery jsou než mezi slovanskými. Němci byli dříve již politicky spojeni, a okolnosti, které u nich literaturu jednu utvořily, nejsou mezi Slovany. Zkrátka s hrdostí národní řeknu: »Já jsem Čech«, ale nikdy »já jsem Slovan«. Kdykoli se nazvu Slovanem, učiním to vždy jenom ve smyslu učeném, země a národopisném. Slované mají čtyři vlasti a ne jednu vlast, a patriotismus slovanský je jenom o něco méně horší než kosmopolitismus. Lépe je méně lidí ale důkladně a vřele milovati, než každého trochu.

<http://narodnilisty.wz.cz/2006/nl4/slovan.html>

Ve druhém příspěvku o *Československých ženách v britských pomocných sborech* přeskočila **Karolína Stegurová** do poloviny dvacátého století a představila poměrně neznámé téma. Už v první světové válce Britové přijímali do svých ATS (Auxiliary Territorial Service – Pomocných ženských sborů) ženy. Stejně se dělo od roku 1938, kdy byla válka na spadnutí. Rozkaz, který podepsal král Jiří VI., vstoupil v platnost 9. září 1938. Ženy zastupovaly muže na pozicích kuchařek, skladnic, úřednic. Postupně však ženy obsadily celkem 80 různých povolání. Původně měly nastoupit jen dobrovolnice, avšak od roku 1941 byla i pro ženy vyhlášena branná povinnost, týkala se žen od 17 do 50 let – svobodných a ovdově-

lých. V roce 1943 jich bylo už více než 200 000 (z toho asi 30 000 důstojnic) – včetně cca 600 žen původem z Československa. Naše ženy vstoupily do jednotek ATS po vzoru polských a nizozemských žen. Čs. velení rozhodlo, že v ženských jednotkách nebudeme mít své jednotky, ale čs. ženy vstoupí do britských sborů. Výsledkem bylo to, že čs. ženy nebyly v národnostně ucelených jednotkách, ale byly roztroušeny leckde. Proto i o sobě často nevěděly. Nabízí se otázka, proč k takovému kroku (třeba na rozdíl od Poláků) naše armáda přistoupila, ale už se stalo... Mimo jiné to mělo za následek, že po válce se s našimi „britskými“ vojandami nepočítalo, ba dokonce se ani o nich nevědělo.

Od dubna 1941 se naše ženy dostávají jak do ATS, tak se stávají příslušnicemi WAAF (Women's Auxiliary Air Force, Ženského pomocného sboru při letectvu), které se od ATS oddělí. Oddělí se i pomocné sbory pro námořnictvo, avšak tam čs. ženy nenastoupí. V rámci WAAF pracují jako telefonistky, skladnice, ale také opravují motory a balí padáky.

Příslušnice ATF.

Když se žena přihlásila, čekalo ji podobné „kolečko“ jako muž: vyplnit formuláře, absolvovat zdravotní prohlídku, čtyřtýdenní výcvik a pak zařazení. Během výcviku musely zvládnout fyzické testy, pořadové, učily se zdravit (vojenské disciplíně), ale také třeba masírovat namožené svaly. Jejich život na základně se pak podobal životu mužů, také ženám se ve volném čase doporučoval sport – ragby,

fotbal, kriket, jako zábava šipky, společenské hry, jízda na koni, kurz rychlého psaní nebo četba literatury.

Do WAAF nastoupila například Margita Rytířová, rozená Schneiderová, jejíž život je zpracován na stránkách Paměti národa – viz <http://www.pametnaroda.cz/story/rytirova-roz-schneiderova-margita-1924-857>.

Podle britských svědectví byly naše ženy ceněny jako řidičky a jako pracovnice odposlouchávací služby, protože uměly německy! Práce v odposlouchávací službě nebyla jednoduchá, pracovnice se musely naučit 200 – 300 kódů v němčině.

Další z žen, kterou kolegyně Stegurová připomněla byla Dolores Šperková, rozená Prchalová – viz <http://zeny-bojujici.cz/medailonky/110>.

Zajímavý osud čekal na Hanu Pavlu. Po skončení kurzu v Sarafandu v Palestině putovala na základnu Tel-el-Kebiru nedaleko Suez, kde pracovala jako automechanička. Velitelkou jednotky, ve které bylo 6 žen z Československa, byla Slovenka Edita Zochovická, rozená Weibergerová – <http://zeny-bojujici>

Mezi příslušnice ATF patřila i budoucí královna Alžběta II:

ci.cz/medailonky/97. Pro ženy v těchto jednotkách neskončila válka 8. května, ale až v březnu 1946. Když se pak vrátily domů do Československa, čekalo je rozčarování. Tehdejší představitelé armády si s nimi nevěděli rady. I když většina žen získala díky jazykovým schopnostem kvalitní zaměstnání (například na letišti, nebo na ministerstvu zahraničí), čekalo je ještě jedno, daleko horší rozčarování, které přišlo po Únoru 1948. Například Edita Zochovická byla sledována StB, často vyslýchána, dělali jí domovní prohlídky, nikde ji ne-směli zaměstnat a asi osmkrát musela hledat novou práci (viz Maskil 5, ročník 7, 2008, s. 14., <https://www.maskil.cz>, pozn. PM).

O našich ženách v britských jednotkách zatím neexistuje kvalitní a moderní práce, jejich osudy se dá dohledat v různých sbornících, nebo třeba na internetu. Zde je výběr zdrojů:

<http://www.kvthommy.cz/clanky-eg96a0/historie/auxiliary-territorial-service-ats-pomocne-zenske-sbory>

<http://www.zeny-bojujici.cz/vystava/ceskoslovenske-zeny-v-britskych-pomocnych-sluzbach>

<https://www.druhasvetova.com/?p=zeny-ve-valce/Zensky-pomocny-sbor-pri-letectvu-WAAF>

<https://www.rafmuseum.org.uk/research/online-exhibitions/czechoslovak-squadrons-in-raf/czechoslovak-women-in-the-womens-auxiliary-air-force-ch.aspx> – příspěvek o našich ženách v češtině.

Pro zajímavost – hymna jednotek ATS, hymna je pouze v Aj, třeba ji ve škole v rámci mezipředmětových vztahů se žáky přeložíte.

*See them standing shoulder to shoulder,
Daughters of Britain every one;
Taking a man's place, Playing a real part,
Seeing a good job well done.
Freedom made the call and they answered,
Just as their mothers answered before,
Let us salute them, knowing we need them,
Fighting the good fight once more.*

*When the A.T.S. go marching by
There's a look of pride in ev'ry eye
Oh, the whole world knows they won't give in,
Women with the will to win.
When the A.T.S. go on parade
Ev'ry mother's heart goes on parade
It's beauty on duty, grim and gay in the A.T.S.*

<http://www.atsremembered.org.uk/historyats.htm> (našel PM)

<http://www.kvthommy.cz/clanky-eg96a0/historie/auxiliary-territorial-service-ats-pomocne-zenske-sbory>

<http://www.zeny-bojujici.cz/vystava/ceskoslovenske-zeny-v-britskych-pomocnych-sluzbach>

<https://www.druhasvetova.com/?p=zeny-ve-valce/Zensky-pomocny-sbor-pri-letectvu-WAAF>

<https://www.rafmuseum.org.uk/research/online-exhibitions/czechoslovak-squadrons-in-raf/czechoslovak-women-in-the-womens-auxiliary-air-force-ch.aspx> – příspěvek o našich ženách v češtině.

Liza Waltherová svůj vstup s názvem *Ukrajinské státnosti: přehledu a analýze dějin* přednesla v lužické srbštině (s dílčím překladem, který však byl díky srozumitelné lužické srbštině autorky zbytečným, hej!). Autorka je Ukrajinka a posluchačům představila svůj výklad dějin, který pojala ve sledu několika období a klíčových dat.

Zde je zkrácený přehled: Na počátku bylo 14 kmenů, které vytvořily jakýsi spolek, který se díky christianizaci stal oficiálním, v roce 988 vzniká Kyjevská Rus. V roce 1187 je poprvé použito slovo Ukrajina v souvislosti se zmínkou o obci Perejaslavi (od 1943 se město nazývá Perejaslav-Chmelnyckyj – pozn. PM), že leží „u kraje“ (cca 80 km od Kyjeva). Roku 1240 převzal vládu nad Kyjevem chán Bátú.

Liza Waltherová připravila účastníkům kolokvia netradiční zážitek. Přiblížila nám ukrajinské dějiny lužickou srbštinou.

Dobí spojení s nám dobře známým Bohdanem Chmelnickým a s mnoha vojenskými (ukrajinskými) vítězstvími. Velký význam má tzv. Dohoda trvalého míru s Ruskem v roce 1686.

Další období je vymezeno roky 1917 – 1920, jedná se o revoluční období. Po konci carské autokracie (únor 1917) přichází v březnu téhož roku Mychajlo Serhijovyč Hruševskij, budoucí první prezident Ukrajinské národní republiky (UNR). Jenomže situace se komplikuje, když je Ukrajina postupně obsazována německými vojsky, když vznikne Kozácký hetmanát (listopad 1917). Sama Liza pronesla, že je to situace velmi nepřehledná. V říjnu 1918 je vyhlášena Deklarace Západoukrajinských národů (ZUNR) a postupně dojde ke spolupráci UNR a ZUNR, až dojde k tzv. zluce, neboli sjednocení. 6. ledna 1919 je prohlášena Ukrajinská sovětská socialistická republika.

Období Sovětské Ukrajiny trvá až do roku 1991. Přednášející připomněla jedno z nejtemnějších období ukrajinských dějin, hladomor z let 1932 – 1933. Pak následovala válka, během které vzniká Ukrajinská povstalecká armáda (UPA). V roce 1945 přijede ukrajinská delegace na jednání OSN v San Francisku. V letech 1946 – 1947 opět následuje hladomor. Pak přichází pro dnešní dobu klíčová událost, v roce 1954 se Krym podle rozhodnutí Prezidia nejvyššího sovětu stává součástí Ruské sovětské federativní socialistické republiky (RSFSR). V roce 1959 je Štěpán Bandera zabit agentem KGB v Mnichově. V roce 1976

Druhé období se nese ve znamení Haličsko-volyňského knížectví (1199 – 1349). Daniel Romanovič Haličský je brán jako ten, kdo zabránil východní asimilaci, omezil byzantský vliv, ba naopak posílil vliv západoevropský.

Třetí období je období kozáků (16. - 18. století). Mezi lety 1554 – 1556 je založena Záporožská Sič – kozácká pevnost na Dněpru. Za kozáka Dmytra Vyšněveckého panovala „vojenská demokracie“. Je to období

Poslední ob-

Ruščina jako mačersčina, Ljugansk 2001

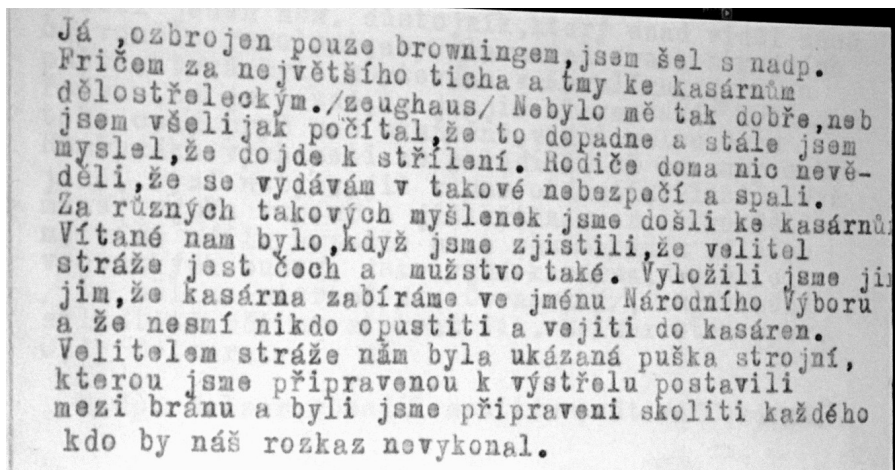
boli 1. Majdan. O devět let později tzv. Euromajdan. Dojde k anexi Krymu, což podpoří ná-
zorové štěpení uvnitř země.

Príspevok **Hynka Oberhela** o *Převzetí moci v Terezíně v roce 1918* přinesl ojedinělý vojenský pohled na česko-německé pomezí v době vzniku státu. V Terezíně sídlil 42. pěší pluk, vyznamenal se v bojích s Napoleonem a příslušníci nosili oranžové výložky. Dále tu byli huláni a horští myslivci. Celkově tu sloužilo 84% Němců a 16% vojska českého původu z politických okrsků směrem na sever (Děčín, Šluknov a Litoměřice) a jednoho českého (z Roudnicka). Byla tu přítomna směs vojáků, kteří v době války bojovali v Srbsku, v Itálii i na Haliči.

Dne 30. října přijeli národní poslanci Udržal a Bradáč. Sešel se národní výbor, který se sestával z českých důstojníků, sokolů a zástupců civilního obyvatelstva. Radili se v hospodě *Oberhause*.

13

zasahovala. Potíže však čekaly za řekou, směrem severním. Za mostem se totiž nacházelo sborové velitelství v Litoměřicích.

Já, ozbrojen pouze browningem, jsem šel s nadp. Příčem za největšího ticha a tmy ke kasárnám dělostřeleckým./zeughaus/ Nebylo mě tak dobře, neb jsem všelijak počítal, že to dopadne a stále jsem myslel, že se dojde k střelení. Rodiče doma nic nevěděli, že se vydávám v takové nebezpečí a spali. Za různých takových myšlenek jsme došli ke kasárnám. Vítané nám bylo, když jsme zjistili, že velitel stráže jest Čech a mužstvo také. Vyložili jsme jim, že kasárna zabíráme ve jménu Národního Výboru a že nesmí nikdo opustiti a vejiti do kasáren. Velitelem stráže nám byla ukázaná puška strojní, kterou jsme připravenou k výstřelu postavili mezi bránu a byli jsme připraveni skoliti každého kdo by náš rozkaz nevykonal.

Toto není úryvek z historického románu, ale skutečná vzpomínka účastníka převzetí moci v Terezíně po vzniku republiky.

O vyhlášení Československého státu nechťeli nic slyšet. Dokonce zvažovali zásah proti Terezínu, na štěstí chyběly prostředky. Severní strana mostu, jako hranice *Deutschböhmen*, byla osazena těžkým kulometem, se kterým drželi Němci celý most „v šachu“.

V samotném městě vznikl také národní výbor, došlo k dohodě, hlídky chodily ve smíšených dvojicích. Čekalo se, byl klid. Obě strany čekaly na rozkazy. Ty německé nepřišly. České ano. Až 12. prosince jsou Litoměřice obsazeny českou posádkou z Terezína. Jaroslav Čížek, jeden z účastníků, později vzpomněl: *V revoluci nejde o kompetence, ale o skutečnou moc, tu jsme chtěli.*

Z dvacátého století přenesla přítomné do hlubokého středověku **Lenka Bobková**. Ve svém příspěvku *Česká koruna* představila poněkud netradiční pohled na jeden ze státních symbolů. Nejprve trochu „odmytizovala“ náš pohled na Horní Lužici a Karla IV. Zemi do českého království připojil již jeho otec Jan Lucemburský, ba dokonce Budyšínsko a Zhořelecko vlastnil již Vratislav II.

K roku 1346 spadá vznik *Šestiměstí* (někdy též *Lužické šestiměstí*, německy *Oberlausitzer Sechsstädtebund* a hornolužickosrbsky *Hornjolužiske šěšćiměsta*) – Budyšína, Zhořelce, Kamence, Lubáně, Lobavy a Žitavy. V kostelích měst najdeme dodnes české lvy, kromě Budyšína a Lubáně mají města českého lva i ve znaku!

Karel IV. si byl vědom růstu země a potřeboval připojená území nějakým způsobem potvrdit, proto vytvořil instituci Koruny české, již ustanovil v inkorporačním listině – jako král římský věnoval sám sobě, králi českému, země Koruny české. Byl to viditelný symbol a český král byl tím pádem nejen králem českým, ale i vládcem v zemích připojených (spo-

jených) v rámci Koruny. Což nikdo později nezpochybnil, jednalo se o státoprávní počín, který všichni respektovali – došlo až ke zrušení tohoto stavu. A sice vytvořením Československé republiky. Koruna je tedy daleko starším symbolem české státnosti!

Tímto skutkem Karel IV. reorganizuje historické území, které se však příliš dlouho neudrželo, neboť již jeho syn Zikmund dá Braniborsko Hohenzollernům. A teď si každý, kdo je znalý dějin střední Evropy může uvědomit, co tento krok pro další dění v dané oblasti znamenal!

Zpět do 20. století přenesl příspěvkem *Československo 1918–1938: národy/ hranice/ identity* **Michal Stehlík**. Nejprve upozornil na zajímavý rozdíl, zatímco Slováci slaví bouřlivě 1. leden jako svátek vzniku Slovenské republiky, Češi strážliví po Silvestru, neboť svou republiku slaví 28. října... A přitom tento stát existoval jen 20 let. Avšak co lidé v té době dokázali! Jaký tu byl obrovský potenciál! Za dvacet let víry ve stát se obyvatelé s tímto státem dokázali identifikovat.

Musíme si uvědomit, že se nám v dané době propojují dva principy: princip státního práva a princip sebeurčení. Československo vzniká na upřednostnění principu státního práva. To byl pohled Čechů – vítězů. Slováci se však dívali na nový stát pohledem sebeurčení. Z jejich pohledu nedošlo k naplnění principu.

Podobný nesoulad je vidět i v osobě prezidenta Masaryka. Hovořil jménem československého národa, ale ten existoval. Ve své podstatě byl středoškolským profesorem, ale jezdil v legionářské čapce na koni. Říká se, že Masaryk pochopil národ. Avšak pochopil národ Masaryka? Zajímavý je i pohled Beneše a Masaryka na vojenské operace, například v Těšínsku (v roce 1919). Beneš z Paříže telegrafuje, ať se čs. jednotky okamžitě zastaví. Je to diplomat. Masaryk velí, ať nejprve postupují, pak se bude vyjednávat!

Jenomže dvacetiletý projekt nevyšel, sen se zhroutil, v roce 1938 není svolán parlament, vše začíná být špatné a pak už jen horší...

Jestliže Michal Stehlík nastínil jednání na konferenci v Paříži, **Jan Chodějovský** se mu věnoval plně svým příspěvkem *Česká účast na pařížské mírové konferenci 1919*.

Odborníci vyrazili do Paříže za Benešem 6. ledna 1919 a vzhledem ke stavu železnice po válce putovali pět dní. Delegace bydlela v hotelu *Lutecie*, kde mj. bydlela čínská delegace a máme podloženo, že už tenkrát si Češi s Číňany rozuměli.

Od 11. ledna se jednalo o možném připojení Lužice k čs. státu. Ale už 5. března bylo jasné, že k tomu nikdy nedojde. Což 7. května spojenci potvrdili. Lužická delegace se snažila stav zvrátit několika dopisy a memorandy (jak radil mj. Beneš), ale nic to nebylo

Lenka Bobková - skvělá jako vždy.

platné. Potíž byla například ve faktu, že Lužičtí Srbové byli z jedním z národů, který žil pouze na jednom území a neměl někde za hranicemi další část národa. Pavel Martinovský

Poslední část kolokvia se týkala vztahů Čechů a Lužických Srbů. **Ladislav Futtera**, učitel mladoboleslavského gymnázia, ve svém příspěvku *Myšlenkové mapy meziválečných českých sorabofilů v regionech* předestřel obraz Lužického Srba jako bratra Slovana trpícího pod německým útlakem, který doložil ukázkami z dobového tisku a projevů členů Česko-lužického spolku.

Lukáš Novosad svůj příspěvek věnoval *ohlasu událostí roku 1968 v lužickosrbském prostředí a vztahu Lužice a Čech v posledním půlstoletí*. Zdůraznil, že po celé sledované období hrály důležitou roli různé osobní vazby mezi Lužickými Srby a Čechy, díky kterým mohli Lužičtí Srbové poznat atmosféru roku 1968 v Československu a zajímat se o českou kulturu.

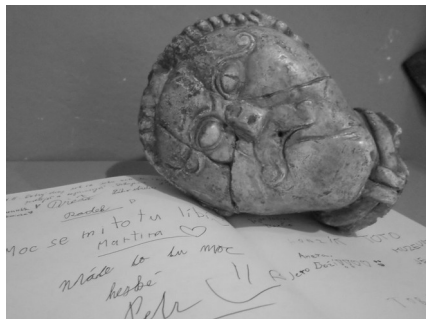
Poslední příspěvek celého kolokvia přednesl **Jan Zdichynec** z FF UK. Pod trochu záhadným názvem *Saské a přece české Lužice aneb potřebujeme ke kulturním vztahům společný stát?* se věnoval státoprávní problematice postoupení Lužice Sasku v roce 1635 a česko-lužickým vztahům, které se v následujících stoletích rozvíjely v katolickém prostředí Lužice nebo naopak mezi českými exulanty a lužickými luterány.

Na úplný závěr dne a navíc oproti programu jsme měli možnost zhlédnout televizní film zachycující hodinu po hodině události 28. října 1918 na základě dobových fotografií či filmových záběrů. Film jako režisér Československé televize vytvořil během několika týdnů po 21. srpnu 1968 Petr Kadlec, který byl jedním z účastníků kolokvia. Promítání filmu z roku 1968 k roku 1918 uzavřelo bohaté a nabitě kolokvium věnované české státnosti. Účastníci, kteří vydrželi až do konce, odcházeli ve 20 hodin. Lenka Dvořáková

34. JARNÍ EXKURZE NA SLÁNSKO

9. června 2018

Už po 34. jsme se sešli v brzkých ranních hodinách na Florenci, abychom se připravili za vzácnými zajímavostmi naší vlasti, Slánska. I tentokrát program pečlivě připravily kolegyně Lenka Dvořáková a Lída Bursíková, není tedy divu, že byl počet zvědavých účastníků (převaha účastnic) hojný.

První naší zastávkou, dá se říci překvapivým bonusem, byla prohlídka Masarykova prezidentského salonku ve Stochově nedaleko Lán. Proč neodhalit tajemství všední budovy, které v sobě skrývá! Nedaleko jsme skrz okénko autobusu mohli spatřit památný dub, který údajně při narození malého knížete Václava v roce 903 zasadila jeho babička Ludmila.

Údajně máme v sobě 40% keltského genu...

Pak jsme se už pevně drželi naplánovaných cílů – v Novém Strašecí nás muzeem s tematikou Keltů na Novostrašecku erudovaně provedla bývalá paní kolegyně PhDr. D. Stolzová, nyní lektorka muzea, která nám navíc představila programy pro různé stupně škol. Poutavý výklad doplnila praktická vycházka k nedaleké keltské svatyni v Mšeckých Žehrovicích. Kopii proslavené hlavy Kelta si každý mohl prohlédnout zblízka a osahat!

Anděl v bazilice Nanebevzetí Panny Marie Dolním Ročově.

Polední přestávku jsme si udělali v královském městě Slaný, které je díky zachovalosti středověkého rázu městskou památkovou zónou. Město zažilo vzestupy – bylo městem královským, centrem umírněného husitství, i pády – po Bílé hoře bylo zbaveno privilegií a stalo se městem poddanským. Svá privilegia královského města získalo zase až v roce 1884 od císaře Františka Josefa I. (o dějinách města viz www.infoslany.cz).

Další naše prohlídka byla objednána v augustiniánském poutním kostele Nanebevzetí Panny Marie a kláštere v Dolním Ročově. Zde nás s historií a obnovou tohoto barokního skvostu a jeho autorem K. I. Dientzenhoferem seznámili místní kolega PhDr. K. Mareš a vedoucí oprav kláštera pan sochař Jan Řeřicha, kteří nás nenechali na pochybách, že když má člověk odvahu a trpělivost, mnohé dokáže. Tyto impozantní památky, překvapivě uprostřed malé vsi v zemědělské krajině, působí jako zjevení.

Myslím, že Lenka s Lídou znaly dobře předpověď počasí, protože před hustým deštěm naplánovaly poslední zastavení v Buštěhradě, v Muzeu Oty Pavla. Rozsahem jde o malou expozici, ale obsahově velmi působivou. Každého, kdo se seznámí pomocí fotografií a dobových dokumentů s rodinou a osudy Oty Pavla, musí pocítit obdiv a úctu k nadání, lidskosti a statečnosti, podívejte se na: www.mestobustehrad.cz.

Do Prahy jsme se vrátili obohaceni o nové zážitky a informace. Den neměl díky skvělé organizaci Lenky a Lídy chybu. Lada Boháčová

35. PODZIMNÍ EXKURZE NA VÝCHOD OD PRAHY

20. října 2018

Se zlátnoucím listím se přiblížil i termín podzimní exkurze ASUD. Ač se to nezdá, jednalo se již o 35. exkurzi a pro členy ASUD a další případné zájemce ji již tradičně připravily PhDr. Lenka Dvořáková a Mgr. Ludmila Bursíková. Termín konání celodenní exkurze byl stanoven na sobotu 20. října 2018. Organizátorky exkurzi pojmenovaly „Na východ od Prahy“ a účastníci se mohli těšit na běžnými turisty méně vyhledávaná místa a

místa s horší dostupností veřejnou dopravou. V plánu byla návštěva Kutnohorska a Havlíčkobrodská.

Těsně po půl osmé ráno autobus se 33 účastníky exkurze vyráží od místa srazu v ulici Na Florenci na východ od Prahy. První cíl exkurze je velmi lákavý. Je jím středověká tvrz Malešov nacházející se 7 km od Kutné Hory a hrdě se vypínající na ostrohu nad údolím říčky Vrchlice. V roce 2002 tuto tvrz získal nadšenec Mgr. Ondřej Slačálek a od té doby zde provádí náročnou a pečlivou rekonstrukci s cílem znovuoživení této krásné středověké památky. Mnozí účastníci

exkurze měli možnost se na tuto tvrz podívat opakovaně, a tak s potěšením pozorovali, jak se tvrz každým rokem vrací do své původní podoby. Historiky provedla manželka pana majitele a poskytla jim zasvěcený výklad. Usměvy ve tvářích vzbuzovaly mnohé repliky středověkých předmětů, ale třeba i unikátní dřevěné únikové schodiště s padacím mostem. Majitelé tvrze lákají návštěvníky na mnoho historických a kulturních akcí, a tak si všichni účastníci exkurze uvědomili, že zde rozhodně nejsou naposled.

Tvrz Malešov.

Rovněž druhý cíl exkurze byl ve znamení nadšeného zájmu o obnovu historické památky. Jednalo se o barokní zámek Maleč v centru stejnojmenné obce v okrese Havlíčkův Brod. Malečský zámek byl po 40 let letním sídlem významného českého politika Františka Ladislava Riegra a posledních 14 let svého života zde strávil jeho tchán František Palacký. V restituci se zámek vrátil potomkům Fr. L. Riegra a Riegrův prapravnuk Václav Macháček-Rieger deset let připravoval otevření expozice obou těchto velikánů české politiky. Prohlídka expozice je realizována s audiodoprovodem odborného textu historika a předního znalce 19. století profesora Jiřího Štaifa z Univerzity Karlovy. Pan Macháček-Rieger provázel během exkurze ASUD i české učitele dějepisu a jeho osobní zánění pro českou politiku 19. století a pro samotný zámek bylo více než patrné.

Třetí zastávku představoval městys Krucemburk s pamětní síní malíře Jana Zrzavého. Jak sám malíř prohlásil: „Narodil jsem se v Okrouhlici, ale za svoje pravé rodiště pokládám Krucemburk.“ Na základě svého přání byl malíř pohřben u kostela sv. Mikuláše v Krucemburku. Pedagogové měli možnost navštívit při exkurzi obě tato místa.

Při historické exkurzi nemohla chybět návštěva muzea, tentokrát organizátorky vybraly půvabné malé muzeum v městečku Proseč u Skutče. V roubené chalupě z 18. století je možné si prohlédnout unikátní Muzeum dýmek s přibližně s 300 dýmkami. Další část muzea představuje expozice o historii Prosečska včetně připomenutí pobytu osudem těžce zkoušené spisovatelky Terézy Novákové v Proseči.

Výběr zajímavých míst včetně příjemného vedení exkurze ze strany obou organizátorek Lenky Dvořákové a Lídy Bursíkové se setkaly s vděčným přijetím a poděkováním od všech účastníků. Před oběma dámmi teď však stojí nelehký úkol – pro jarní exkurzi se rozhodly pro přípravu celodenního zájezdu do Horní Lužice. Tak jim držíme palce, ať se jim přípravy povedou a my se máme na co těšit. Světlana Voborníková

K NĚKTERÝM DALŠÍM ČINNOSTEM PODROBNĚJI

40. ROČNÍK SOČ

Olomouc 15. - 17. června 2018

Ve dnech 15. až 17. června proběhl 40. ročník Celostátní přehlídky středoškolské odborné činnosti (SOČ) v Olomouci. Soutěžilo se jako už několik let v 18 oborech. Letošní soutěž zajišťovalo Slovanské gymnázium Olomouc, zde také v učebnách probíhaly obhajoby prací. Účastnila se jí stovka představitelů odborných a vědeckých institucí, učitelů vysokých, středních a dalších typů škol a téměř tři sta středoškolských studentů z celé republiky.

Ústřední komise SOČ a předsedové jednotlivých porot se sešli už ve středu, druhý den přijížděli porotci. Večer během společenského večera v areálu gymnázia jsme měli možnost popovídat si s kolegy a přivítat nové porotce. Během pátku porotci ještě pročetli práce a připravovali si hodnocení. Letošní témata z historie vycházela z české a moravské historie 20. století. Témata se týkala českých legionářů, meziválečného období v ČR, reemigrace Rumunů, návratů Volyňských Čechů do republiky, pracovních táborů v 50. letech, vojenského prostoru v Ralsku, obyvatel Sudet před 2. světovou válkou a po ní, mimořádných soudů a udavačství po 2. světové válce, české šlechty ve 20. století, historie vápenictví.

V páteční podvečer se všichni setkali v aule Pedagogické fakulty Univerzity Palackého, kde proběhlo slavnostní zahájení. Po zaznění naší hymny k nám promluvil zastupce Olomouckého kraje, prorektor Palackého univerzity Mgr. Petr Bilík, všechny zúčastněné také přivítal ředitel Slovanského gymnázia v Olomouci Radim Slouka a také ředitelka Národního institutu dalšího vzdělávání Helena Plitzová. Na závěr prof. F. Vyskočil připomněl morální principy a předseda Ústřední komise Středoškolské odborné činnosti Paedr. Milan Škabal zahájil SOČ. Musím uznat, že projevy byly zajímavé a chvílemi i humor doplnil přátelskou atmosféru. Večer si studenti mohli ve třídách připravit prezentaci.

Sobotní den byl nejnáročnější jak pro porotce, tak pro studenty. Komise historie už pracuje několik let ve stejném složení - předsedou komise historie zůstal prof. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc., členové byli Mgr. Jiří Mihola Ph.D., PhDr. Jan Prostředník, Ph.D., Mgr. Jiří Mitáček, Ph.D. a Mgr. Ludmila Bursíková. Studenti si vesměs kvalitně připravili prezentace. Každý z porotců měl možnost se ptát, popřípadě poradit, co by bylo dobré ještě s prací udělat. Nejlépe byla hodnocena Martina Neumannova „Skromný hrdina – plukovník v.v. Josef Štěřba“. Práce byla po odborně i formální stránce na vysoké úrovni. Tato práce si také zaslouženě odnesla Cenu ASUD.

Po ukončení obhajob zbyl čas prohlédnout si posty ostatních oborů. A musím přiznat, že to bylo velice zajímavé. Také jsem měla radost, že je dost mladých, které věda přitahuje a chtějí hledat, objevovat...

V neděli po obědě se všichni ve slavnostním oděvu zase sešli v aule PF Palackého univerzity. Zvědavost byla na místě, neboť teprve zde se vyhlášovaly výsledky. Někteří byli překvapení, někteří zklamaní, ale celková atmosféra byla prosycena myšlenkou, že vše mělo smysl a celý pobyt i setkání se zajímavými lidmi nezapadne.

Ráda bych na závěr ještě poděkovala p. Fatkové, která je duší celé SOČ.

Ludmila Bursíková

VLAK LUSTIG 2018

Terezín 22. - 26. června 2018

Na jaře bylo v Terezíně slavnostně otevřeno Centrum studia genocid. Tato instituce konečně získala v Dělostřeleckých kasárnách pevné místo. A proto v předposledním červnovém týdnu mohly školy, které se rozhodly zúčastnit projektu Vlak Lustig, nejen zhlédnout tradiční „vlakové“ představení divadelní hry na náměty děl Arnošta Lustiga, ale také si mohly projít expozici a vyslechnout některou z přednášek předních odborníků na výzkum genocidy.

V případě zájmu mohli studenti navštívit i josefínskou pevnost Terezín, neboť Návěstěvnické a informační centru v Retranchementu 5 s Centrem studia genocid spolupracuje, o pevnosti viz <http://www.pevnostterezin.cz>.

Žáci na nádvoří Dělostřeleckých kasáren, sídla Centra studií genocid.

Se žáky 9. třídy jsme si úterý 26. června nejprve prošli část pevnostního systému. Žáci se nořili do chodeb, kde osvětlení zajišťovaly svíčky a občasné střílny. Tady je povoleno si na cokoliv sáhnout – ideální expozice.

Po prohlídce staré pevnosti jsme došli do Centra. V přednáškové síle jsme vyslechli přednášku Stanislava Motla o sovětských válečných

zajatcích. Stanislav Motl přednesl argumenty pro své tvrzení, že z pohledu německé armády došlo ke genocidě sovětských válečných zajatců.

Mezi lety 1941 – 1945 padlo do zajetí přibližně 5 700 000 sovětských vojáků, z nichž 3 500 000 padlo. A sice hladu, vysílením, na pochodech smrti. V první fázi války padalo do německého zajetí velké množství sovětských vojáků najednou, například při dobývání Brestské pevnosti to bylo přes 100 000 vojáků. Pro Němce bylo logisticky složité se o ně postarat. Tak je nahnali do prostoru, který obehnali drátem a hlídali je. To bylo vše. Sovětské vojáky si sami museli vyhloubit díry, aby měli kde spát. Němci je nezásobovali, ale

do „tábora“ posílali vozíky, aby mohli být odváženi mrtví. Neboli zde docházelo k plánované-
mu likvidování zajatců. Němci argumentovali, že Stalin nepodepsal konvenci o válečných
zajatcích.

S. Motl používá pojem genocida, neboť sovětský voják neměl šanci přežít. Sovět-
ští vojáci byli dopředu označeni za *podlidi*. Během rychlého dobývání panoval v zázemí
chaos, Němci neměli možnost takový příval zajatců
zvládnout. Nebyli schopni zajišťovat přísun stravy. Už
v březnu 1941 vydal Hitler rozkaz: Každého zajatého
Žida a politického komisaře popravit!

Jako příklad, jak si přiblížit zmíněné události
zmínil S. Motl film *Útěk ze Sobiboru*, který je natočen
podle pravdy.

První plynové komory byly postaveny pro
sovětské zajatce. Když Rudá armáda osvobozovala
své území, Němci nestihli zajaté vojáky zlikvidovat, a
tak sovětští váleční zajatci museli nastoupit do po-
chodů smrti, které mířily na západ a některé dokonce
prošly přes naše území. Ve střední Evropě na pocho-
dy dohlíželi i členové Hitlerjugend, nebo váleční vete-
ráni a starci. Pro mladé kluky byl sovětský zajatec ter-
čem, starší vojáci je vybízeli: „Zastřel si svého prvního
zajatece...“

*V případě likvidace sovětských
válečných zajatců hovoří S. Motl
o genocidě.*

Po skončení přednášky a diskuze (S. Motl
byl devátákům k dispozici ještě nejméně patnáct minut) si žáci prošli Centrum, kde je za-
ujaly především dvě expozice: model koncentračního tábora Osvětim Auschwitz a 3D
projekce, během které se žáci pohybovali digitálním modelem tábora. Na závěr zhlédli diva-
delní hru.

V případě zájmu – <http://www.archeologiezla.cz/o-nas/>.

XXXI. ROČNÍK LETNÍ ŠKOLY HISTORIE

Praha, červen – červenec 2018

V tomto roce Letní škola historie vstoupila už do čtvrté dekády své existence. Zů-
stává tak nejdéle trvající akcí dalšího vzdělávání učitelů u nás. To svědčí o její vysoké
úrovni i o zájmu nás učitelů dějepisu získávat nové poznatky, setkávat se s novými od-
borníky a zároveň se i vracet na svou alma mater. Program letošního ročníku se vztahoval
nejen k osmičkovým výročím, ale i k aktuálnímu dění. Stejně jako v minulých letech garant-
kami letní školy byly PhDr. Jana Kohnová, Ph.D., a Mgr. Barbora Holubová z Ústavu
profesního rozvoje pracovníků ve školství Pedagogické fakulty UK. Místem konání letní ško-
ly se tentokrát stala velká aula Právnické fakulty UK, neboť v budově FF UK probíhá rekon-
strukce.

Hned první den prázdnin v sobotu 30. června jsme místo za katedru usedli do
lavic posluchárny. Po oficiálním zahájení děkanem PedF UK prof. PaedR. Michalem Ne-

dělkou, Dr., a prorektorkou UK prof. PaedR. Radkou Wildovou, CSc., vystoupil slovenský velvyslanec PhDr. Peter Weiss, CSc., vzděláním historik, a svým *Zamyšlením nad rokem jubileí* uvedl program celé letní školy. Jeho libozvučná slovenština i úvahy o tom, co Slováckům i nám Čechům dala společná historie a jak se na ní zakládá současné upřímné přátelství obou národů, nás dojaly až k slzám. Projev pana velvyslance tak letošní LŠ dal slavnostní a důstojnou atmosféru odpovídající stému výročí vzniku Československa.

K této události se vztahovala i následující přednáška prof. JUDr. Jana Kuklíka, DrSc., *Versailleská smlouva a Československo – otázka národnostních menšin*. Jako právník vyšel profesor Kuklík od přesné definice pojmu menšina, dále pokračoval výčtem menšin v první republice a pak jako historik sledoval vývoj menšinové politiky od vzniku ČSR až do druhé poloviny třicátých let. Vzhledem k odborné náročnosti tématu jistě oceníme psaný text přednášky, ze kterého budeme moci čerpat přesné definice i statistické údaje. V posledních letech je již běžné, že přednášející své prezentace či psané texty přednášek dávají účastníkům LŠ k dispozici, a tak učitelům umožňují co nejrychleji a nejlépe ve výuce uplatnit nové informace či nové metodické postupy.

Po výtce to platí o přednášce doc. PhDr. Jakuba Rákosníka, Ph.D., *Cesta k únoru*, zakládající se na interpretaci obrazového materiálu a hledání nových přístupů k periodizaci našich dějin. Tímto tématem jsme se odpoledne prvního dne posunuli přes rok 1948 do druhé poloviny 20. století a na řadu přišlo chronologicky poslední velké osmičkové výročí našich dějin.

Program prvního dne uzavřel PhDr. Jiří Hoppe přednáškou na téma *Občanská společnost v r. 1968*, ve které zdůraznil, jak očekávání i některé aktivity veřejnosti směřovaly na rozdíl od reformních záměrů strany k pluralitnímu politickému systému.

Dopolední program druhého dne byl zaměřen k aktuálnímu dění v oblasti Blízkého východu. Bohužel přednáška prof. PhDr. Luboše Kropáčka, CSc., *Rozpad Osmanské říše a vznik nových arabských států* byla poznamenána opakujícími se problémy s ozvučením, a tak souhrn dat potřebných k objasnění historických kořenů některých současných blízkovýchodních problémů nám poskytne až psaný text přednášky. Je nám líto, že letošní vystoupení pana profesora ovlivnila technika. V minulých letech jsme si vždy z jeho výkladů odnesli jasný a ucelený přehled o určitém problému arabského či islámského světa.

Následující přednáška ing. Břetislava Turečka, novináře a znalce problematiky islámských zemí, se týkala současného Íránu. Ing. Tureček nám svým zasvěceným výkladem i bohatou fotodokumentací přiblížil každodenní život íránské společnosti, ve kterém se projevuje řada kontrastů, objasnil původ šíitské větve islámu i politický systém státu, jehož ústava vychází z principu vlády duchovních jako vykonavatelů boží vůle, a poukázal na dvojí identitu (islámskou a perskou) Íránců.

Odpoledne druhého dne jsme se díky vystoupení doc. PhDr. Václava Marka, CSc., na téma *Ovidius a Livius: dva osudy za vlády Augustovy* přenesli do starověkého Říma a nechali se doslova unést silou a krásou mluveného slova. Perfektně promyšlená a vystavěná přednáška pana docenta pro nás byla hlubokým zážitkem i připomínkou dvou výročí – smrti Ovidiovy 2018 a Liviovy 2019.

Nejen výročí událostí či osobností z dějin starověkých, ale i raně novověkých letos zůstávají ve stínu „velkých osmičkových výročí“ našich dějin. Prof. PhDr. Vít Vlnas, Ph.D.

nám připomněl léta 1618 až 1648 v našich i evropských dějinách přednáškou *Vestfálská mírová smlouva a změna tváře Evropy*. Jeho fundovaný výklad doplněný prezentací s obrazovým materiálem jistě využijeme jako východisko pro přípravu na výuku. Přednáškou profesora Vlnase ale ještě nedělní program neskončil.

Pro mnohé mimopražské i pražské účastníky LŠ pokračoval večerní procházkou po Slovanském a Sřteleckém ostrově s PhDr. Evou Havlovcovou. Je obdivuhodné, jak paní doktorka dokáže různě tematicky propojit své bohaté znalosti o Praze a jak už řadu let pravidelným frekventantům letních škol dokáže nabízet stále nové kapitoly a lokality z pražských dějin. I letos byly na programu LŠ večerní a ranní procházky s paní doktorkou Havlovcovou.

Třetí den jsme se opět věnovali tématům spojeným s výročí vzniku ČSR. Na programu byly přednášky prof. PhDr. Jiřího Kociána, CSc., *Zahraniční odboj a Masarykova koncepce československého státu*, prof. PhDr. Jana Rychlíka, CSc., *Podkarpatská Rus v dějinách Československa* a PhDr. Vojtěcha Čelka M. R. Štefánik, *spoluzakladatel Československa. Jeho životné a posmrtné osudy*. Ve všech těchto přednáškách šlo o jasný a přehledný výklad, jehož psaný text pro nás opět bude spolehlivým zdrojem informací při přípravě na výuku.

Příjemné zpestření do problematiky spojené se vznikem Československa vnesla doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D., přednáškou *Dr. Edvard Beneš a Hana Benešová, lidská stránka státníka*. Edvarda Beneše nám paní docentka jeho psychologicky pojatou charakteristikou skutečně lidsky přiblížila a navíc nás zaujala portrétem Hany Benešové jako výjimečné ženy a skutečné první dámy první republiky a tedy významné osobnosti našich dějin.

I v pondělí 2. července program LŠ pokračoval po přednáškách dále, tentokrát společenským večerem. Oproti minulým létům se nás ale sešlo mnohem méně. Jako pravidelná účastnice letních škol pozorují, jak se mění generace. Z těch, kdo se účastní LŠ od začátku, nás zbývá už jen pár. Při přednáškách sice lavice zaplňují noví mladí kolegové, ale ti si zatím cestu k přátelskému posezení v kavárně nebo vinárně ještě nenašli.

Poslední den přednášek v úterý 3. července měl program věnovaný československým či českým dějinám. Mgr. Tomáš Bursík v přednášce *Politické procesy v Československu 1948 – 1965* téma pojal v širších historických souvislostech. Zdůraznil, že už tzv. velký retribuční dekret zaváděl mimořádné lidové soudy a že už některé soudní procesy (Beran, Stříbrný) v letech 1946-7 byly politicky motivované, a dále pokračoval v jasném a přehledném výkladu chronologicky až do roku 1965. I v tomto případě pro nás bude velmi cenný psaný text přednášky jako zdroj všech potřebných informací k danému tématu.

Naopak přednáška PhDr. Evy Hahnové *První republika a zkušenosti s národnostními konflikty v demokratickém státě* pro nás byla výzvou k zamyšlení nad výsledky československé menšinové politiky zejména ve vztahu sudetským Němcům a konkrétními projevy sudetoněmeckých politiků.

Chronologicky na téma paní doktorky Hahnové navázal PhDr. Josef Tomeš přednáškou pod výstižným názvem *Národní demokraté proti Mnichovu. Méně známá kapitola z boje na obranu republiky roku 1938*. Díky precizně připravenému výkladu doktora Tomeše jsme získali poznatky o osobnostech, které zatím (i po listopadu 1989) zůstávaly stranou pozornosti historiků i publicistů a my jako učitelé dějepisu jsme znali jen jejich jmé-

na. Tak jsme si připomněli další výročí letošního roku – výročí Mnichova. Myslím, že nejen mne napadlo, že i příští rok, až si budeme připomínat výročí rozbití Československa, mohl by na LŠ opět vystoupit pan doktor Tomeš jako odborník, který se zabývá problematikou protektorátu a osobností Emila Háchy.

Ale ještě k poslední přednášce a poslednímu dnu letošního ročníku LŠ. Prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc., nám připomněl, že na letošní rok připadají výročí narození Františka Palackého a Františka Ladislava Riegra, ale svou přednášku věnoval především *osobnosti, době a dílu Fr. Palackého*. S ohledem na to, že jako dějepisáři ledacos víme, jen dokresloval určité detaily v Palackého životě či v jeho hodnocení jako historika a politika. Na závěr nás vyzval, ať navštívíme nově zpřístupněný zámek v Malči, který patřil Fr. Ladislavu Riegrovi a na kterém často také pobýval Palacký. To pan profesor netušil, že naše asociace už pro letošní podzimní exkurzi má právě návštěvu Malče v plánu.

Ve středu 4. července v poslední den letní školy byly na programu exkurze na výstavy k letošním výročím. Dopoledne to byla přednáška k výstavě *Nová škola v nové republice* v Pedagogickém muzeu Komenského a odpoledne komentovaná prohlídka výstavy *Doteky státnosti* v Jízdně Pražského hradu, která důstojně program letošního ročníku LŠH v roce velkých výročí uzavřela.

Lenka Dvořáková

DOPADY UDÁLOSTÍ R. 1968 A NORMALIZACE NA OBLAST ČESKOSLOVENSKÉHO ŠKOLSTVÍ A KNIHOVNICTVÍ

Pedagogická knihovna J. A. Komenského 2. října 2018

Program zahájili ředitelka Národního pedagogického muzea a knihovny JAK Markéta Pánková a Jaroslav Faltýn, ředitel Odboru předškolního, základního, základního uměleckého a speciálního vzdělávání MŠMT, který poukázal na fakt, že učitelé by měli vést své žáky k hledání pravdy, což je nesnadný úkol.

Pokud jde o prameny k událostem roku 1968, máme mnoho pramenů k tomu, abychom zjistili, co dělali učitelé, co se dělo na školách. Ale nevíme nic o žácích. Toto platí i o období normalizace, máme ji zaznamenánu pohledem dospělých, chybí dětský pohled. Pokud později vzpomínáme na dětství v normalizaci, na mnohé zapomínáme.

V prvním příspěvku pohovořila zaměstnankyně knihovny Eva Junková o výstavě v knihovně o historii knihovny se zaměřením na rok 1968, jak se měnil knižní fond, dle jakého klíče byly knihy vyjímány z knihovního fondu atd.

Brněnští odborníci – Jiří Zounek z Ústavu pedagogických věd MU FF Brno a Michal Šimáně z Mendelova ústavu Brně provedli velký výzkum zaměřený na rok 1968 pohledem jihomoravských učitelů. Příspěvek pojmenovali *Zmařená očekávání a začátek „éry strachu“ pohledem učitelů základních škol*. Vyšli z orální historie a z dokumentů, které získali od pamětníků. Tématu se věnují delší dobu a na příklad s D. Knotovou vydali studii *Život Karla – příběh učitele v socialistickém Československu* v časopise Orbis scholae 2017, ve 2. čísle (Časopis Orbis scholae – viz www.orbisscholae.cz, kde jsou v archívu články v pdf).

Pavel Martinovský v příspěvku *Baví tě normalizace?* shrnul základní trendy doby minulé i současné – jak se (ne)učilo a učí o 68. roce a o normalizaci. Ještě v roce 1975

téma 68. roku nepatřilo do učebnice dějepisu, objevilo se až v knihách z roku 1978. V 80. letech se v učebnici pro odborná učiliště objevily otázky typu: *Proč byla nutná internacionální pomoc socialistickým silám v Československu v roce 1968?* Většinou se argumentovalo *Poučením z krizového vývoje*, které studenti (jak potvrdil sám autor) dostávali spolu s učebnicí – ale on sám s knihou na gymnáziu nikdy nepracoval.

P. Martinovský informoval učitelskou veřejnost o metodách využívaných během výuky moderních dějin.

V dnešní době se o událostech a o normalizaci běžně hovoří, učitelé používají nejrůznější metody a pomůcky. Z pomůcek například: originální filmový týdeník, časopisy, dobový tisk, textové a filmové dokumenty, internet, učebnice, atlasy, karikatury, fotografie, DVD od ÚSTRu, portál Jeden svět na školách, portál Moderní dějiny, stream – Slavné dny, multimediální učební pomůcka Česká společnost v novodobé Evropě, vzpomínky pamětníků,

vlastní vzpomínky, RWCT metody (evokace, uvědomění si, reflexe), dramatizace, skupinová práce – tvorba plakátů, videa, časové osy atd.

Nyní byl čas na dva příspěvky z praxe. P. Martinovský ukázal i několik metod, k jakým vybízí učebnice, např. učebnice *Fraus* pomáhají propojovat velké (politické) dějiny s dějinami každodennosti. Kniha *Didaktis* přináší mnoho netradičních fotografií, které lze srovnávat, posuzovat. *Nová škola – Duha* zajímavým způsobem propojuje učebnici dějepisu s čítankou. V učebnici *Prodos* našel autor několik karikatur a k nim zajímavé úkoly. Na závěr uvedl využití ukázky z filmu *Pelíšky*, jak Kodet hraje na klavír českou hymnu – námět k činnosti zpracoval Z. Beneš (Beneš, Zdeněk: *Bod zlomu – léta 1968-70, generační zážitek a historická paměť*, in *Dvojí rok 1968?* Praha 2010. Ukázka na youtube – Česká hymna v Pelíškách (Czech Anthem – Piano).).

Andrea Baumanová z Asociace češtinářů navázala na P. Martinovského praktickými ukázkami z praxe. Zároveň nadnesla několik obecných otázek. Například: *Společenské vědy se bagatelizují. Kde to jsme?* V případě výuky: *Jaká je užitečnost a použitelnost dosažených výsledků?*

Pokud se jedná o výuku, navrhla zavést pojem *pedagogická statečnost* a nejde jen o žáky.

K problematice literatury na školách a tématu semináře mimo jiné připomněla knihu *Vláda* od Františka Lišky. Zapomnělo se na ni. (Děj přibližuje, jaké hodnoty byly v roce 1968 v Československu ohroženy i nakonec uhájeny. Na prožitcích dětí to vyniká zvlášť výrazně. (anotace uvedená v knize) *Dětský román*, ve kterém se uvádějí na „pravou míru“

události roku 1968. Zlí skauti pálí pionýrské šátky, poctiví lidé čekají na ruské okupanty a děti se s nimi pak přáteli. <https://www.databazeknih.cz/knihy/vlada-341816> – našel PM).

Pokračoval Jaroslav Pažout z Katedry historie Přírodovědně-humanitní a pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci s příspěvkem *Českoslovenští vysokoškoláci a vysoké školy v letech 1968-1969*. Připomněl tíživou situaci na kolejích, srovnal události u nás s událostmi ve světě. Studenti byli právem kritici režimu, volali po demokracii a zlepšení podmínek. Stav kolejí připomíná stav společnosti. Na Strahově byly problémy společenské, energetické, ukázalo se, že nová stavba je šlendrián. Zapomíná se však na brutální zákrok proti studentům 31. října 1967.

Na závěr pohovořil Jan Štěch o *Okupaci v roce 1968 a jejím dopadu na systém vojenského školství*.

Přítomní vyučující z praxe po té v diskuzi ocenili oba příspěvky z praxe a byli rádi, že na půdě knihovny oba příspěvky zazněly.

KONFERENCE / KONFERENCJA „ROK 1918 – JEHO PŘEDPOKLADY, DŮSLEDKY A VÝZNAM V ČESKÝCH/ ČESKOSLOVENSKÝCH A POLSKÝCH UČEBNÍCÍCH“ „ROK 1918 – JEGO ZAŁOŻENIA, KONSEKWENCJE I ZNACZENIE W CZESKICH/ CZECHOSŁOWACKICH I POLSKICH PODRĘCZNIKACH SZKOLNYCH“

Velvyslanectví Polské republiky v Praze 11. října 2018

Po slavnostním zahájení promluvil jako první přednášející Zdeněk Beneš, který se zamyslel nad otázkou *Obsahují dějepisné učebnice před rokem 1918 předpoklady pro vznik ČSR?* Připomněl několik schémat a mýtů. Například jak je chápán vznik republiky – prakticky přiznal mýtus bělohorské porážky, neboť vznikem samostatného státu došlo dle dobových provolání *k odčinění Bílé hory*. Na stranu druhou (a celkem pochopitelně) rakouské dějepisné učebnice nepochybně existenci monarchie a roli českého království v jejím rámci. Tak můžeme číst například v Tomkové učebnici, že *bez Habsburků by nebyl stát*.

O roli českého státu hovoří i název Palackého *Dějiny národa českého v Čechách a na Moravě* naznačuje, že tu kromě Čechů žijí i jiní...

Po vzniku republiky se situace mění a například Pekař ve své přepracované učebnici píše, že *Republika je úkol*. Postupně jsme přijali rakouskou synchronní metodu, abychom pomoci ní odůvodnili existenci samostatného českého státu. Neboli kruh se uzavřel. Postupně však opouštíme rakouské mnohonárodnostní prostředí, o čem svědčí již samotné říjnové provolání *Lide československý*. Postupně se české / československé prostředí stává dominantním.

Naše ostravská pedagožka Blažena Gracová představila *Školní výuku jako prostředek formování národní identity mládeže po vzniku ČSR*. Hned v novém roce republiky (v roce 1919) byly vydány pokyny, jak upravit do té doby prorakouskou výuku zeměpisu a dějepis. Byly vytypovány osobnosti našich dějin, díky nimž byla mezi žáky podporována témata jako *odrakovštění*, nebo *slovanství*. V roce 1922 byly vydány osnovy na střední školy. V nich stálo, že se má klást důraz na naše osobnosti, které ovlivnily středoevropský prostor, jako například byl Karel IV., nebo to byli husité, Jiří z Poděbrad a další. velkou roli hráli také účastníci protihabsburského odboje a obrození národa. Výchozím se stával text v učebni-

cích, který doplňoval učitel výkladem. Do učebnic byly přidány slovenské reálie, které tu před vznikem republiky chyběly (jak později v diskuzi doplnil Z. Beneš, je to pochopitelné, od roku 1867 patřilo Slovensko do jiného státu a na našich školách se probíraly dějiny Předlitavska).

Na Slovensku byly vydávány nové učebnice od roku 1921 a obsahovaly nové slovenské a české reálie. Problém se ukázal se slovenskými učebnicemi pro středoškoláky. Zatímco v českém prostředí docházelo poměrně k snadné úpravě předrepublikových, na Slovensku takové učebnice neexistovaly, neboť se do doby vzniku republiky na středních školách učilo jen maďarsky.

Ve školách se vytváří mýty o předcích, mýty o zlatém věku společnosti, temnu, postupně vyniká obraz nepřítele. To vše jsou zdroje *národní identity*. Zdůrazňovala se kontinuita vývoje. Například u Karla IV. je jasná návaznost na Přemyslovce, zároveň na v době republiky důležitou návaznost na francouzské prostředí, skrze stavebnictví a stavitele Matyáše z Arrasu, nebo založení univerzity. Ustanovení arcibiskupství je naopak chápáno jako útlum německého vlivu. Zároveň probíhá podpora mýtu o zvláštním postavení jedince, který předběhl dobu, například Mistr Jan Hus, nebo Jiří z Poděbrad. Sem zapadá i Jan Amos Komenský, jak prozíravá byla jeho slova *Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu, hříchů našich na hlavy naše uvedeného, vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, ó lide český!* Vznikem republiky se naplnila!

V roce 1930 vycházejí nové pokyny, padá zmínka, že se má výuka více soustředit na dějiny slovenské a dějiny Podkarpatské Rusi. V osnovách vzniká velká vůle pro učitele, aby využili svých znalostí a schopností.

Polská historička Danuta Konieczka-Śliwińska si v příspěvku *Podręczniki historii jako*

Konference v prostředí polského velvyslanectví.

forma kształcenia tożsamości narodowej młodzieży po odrodzeniu państwa polskiego všimla rozdílu mezi národním a sociálním uvědoměním. Důležitými jsou otázky: „Do jaké míry se cítím být součástí národa?“ a pak „Co rozhoduje o tom, jakým způsobem je volen princip učebnic?“ Jinými slovy: „Jaká je vize výchovy?“ Musíme dále pracovat s proměnami idejí, s propojením do dalších předmětů.

Od roku 1999 přichází nová vize, která má dva vrcholy: nezávislost a obnovu polského státu – což souvisí s bojem o hranice a státní zřízení. Nová reforma z roku 2017 připomíná kontinuu, kterou ztělesňuje Józef Klemens Piłsudski. Poláci si uvědomují, že *svoboda a nezávislost nebyly dány vždy a je potřeba o ně bojovat*. To je základní smysl vlastenecké výchovy. Mladí Poláci by měli být hrdi na Polsko a měli by o ně pečovat.

Beata Gromadzka pokračovala v nástinu současného stavu polské dějepisné výuky příspěvkem *Kształtowanie poczucia świadomości narodowej w podręcznikach do języka polskiego po reformie edukacji w Polsce w 2017 roku*. Důležitou roli hrají vhodné literární ukázky a vhodná výtvarná díla, jako třeba obrazy Jana Matejka. Z nich je patrný boj a utrpení. Významným je i Jacek Malczewski. Od roku 2017 je zavedena *národní a vlastenecká výchova*.

Martin Tomášek se vrátil do období první republiky a podíval se na *Posilování vědomí československé státnosti v prvorepublikových učebnicích literatury a dnes*. Národní čítanka vychází již v létě 1918. Cílem je *vytvořit povědomí o české státnosti*. V roce 1919 je doplněna. I v Čítance z roku 1931 není ani zmínky o německé, polské a maďarské literatuře. Radikálně jiný pohled přináší Čítanka po roce 1952, nově hraje důležitou roli např. VŘSR.

Tomáškův ostravský kolega Slavoj Tomeček z univerzity se podíval na *Vznik ČSR v mezipředmětové reflexi dějepisu a společenských věd*. Všiml si, že v učebnicích výchovy k občanství je vznik republiky spojen s rozvojem demokracie. Což je důležité i dnes. Dnešní knihy si všimají problematiky menšin a vnější bezpečnosti.

A do třetice si jejich kolegyně Barbara Baarová všímala *Obrazu 1. československé republiky v dobových i současných učebnicích geografie*. Stručně se dá říci, že v zeměpisných učebnicích se dané problematice autoři věnují pár větami. Snad s jedinou výjimkou a tou je učebnice Zeměpis 8 od Frause.

U zeměpisu zůstal i Roman Matykowski. Ve svém nesmírně emotivním projevu *Obraz II Rzeczpospolitej w ówczesnych i współczesnych podręcznikach do geografii* představil sešit své příbuzné. Žáci si opakovaně do sešitu vlepovali slepou mapu Polska, do které si postupně zakreslovali a vpisovali rozličné údaje. Přednášející nechal sešit kolovat.

Agnieszka Chłosta-Sikorska pohovořila o *Projektach edukacyjne związane z odzyskaniem niepodległości przez Polskę realizowane przez szkoły*. 11. listopad 1918 je pro Poláky symbolem. Musí se mu věnovat ve všech předmětech věnovat všichni vyučující, prvky stého výročí musí obsahovat i hodiny tělesné výchovy. Školy například dostaly od státu brožuru, jak se správně zpívá hymna, dále se v ní nachází informace o vlajce a znaku. Dokonce vznikla soutěž „To je moje vlajka, to je moje vlast“. Do prací se může promítnout i role (význam) Jana Pavla II. Rozjela se také výtvarná soutěž „Hrdina nezávislého Polska“. Dále probíhá soutěž „Svobodné Polsko“. Žáci dávají dohromady „100 hrdinů pro 100 let Polska“. Další literární soutěží je projekt „Napiš dopis do minulosti“, myslí se tím svému předkovi.

Učitelka Katarzyna Śleziak ze Szkoły Podstawowej SMYK w Bielsku-Białej představila svůj projekt *100-lecie niepodległości w praktyce szkolnej na przykładzie szkoły podstawowej w Bielsku-Białej*. Postupně si všimla, jak se obec Bělá-Bělá nachází nedaleko hranic polského etnika s českým, slovenským, německým, ukrajinským i rusínským – bráno historicky! Nedaleko vedla hranice Rakouska-Uherska, Slezska, jazyková hranice polštiny atd. Uvědomila si, že děti z různých oblastí, ze kterých přijíždí do školy, mají *různý batoh historických zkušeností*. A tak rozjela projekt, kterým motivovala žáky. Postupně probrali i úpadek a zánik polského státu. Prošli válkou a soustředili se na události, kterak Otcové zakladatelé obnovili Polsko. Velkou roli hrál i Ignacy Jan Paderewski, který měl velký vliv na

Woodrowa Wilsona. Ve výuce vyzdvihla úspěchy polských kryptologů v době války s Rudou armádou. Do výuky donesla a zapojila i deskové a karetní hry, které se týkaly témat (např. hra „Bráníme Lvov“). Ocenila pomoc dalších vyučujících, rodičů a samozřejmě podporu vedení.

Oproti polským kolegyním a kolegům vyzdvihl Pavel Martinovský v příspěvku *Stoleté výročí vzniku samostatného státu a jeho edukační potenciál* fakt, že oproti polské straně českým vyučujícím nikdo nic nenařizuje a nepřikazuje, existuje pouze metodický pokyn – Soubor pedagogicko-organizačních informací pro školní rok 2018 / 2019, ve kterém nikdo nic českým školám nenařizuje. Tento dokument není právně závazný. Je návodný, jak, kam a kudy se mají školy vydávat. V bodě „2.1 Vznik samostatného Československa“ se píše, že *V říjnu 2018 uplyne 100 let od vzniku samostatné Československé republiky. Na počest této významné historické události bude uspořádána celá řada akcí se společným cílem přiblížit veřejnosti období první republiky z nejrůznějších pohledů a přispět tak nejen k rozšíření historické paměti, ale i k získání nových poznatků a odhalení dalších souvislostí. Hlavním záměrem všech aktivit je oslovení co možná nejširšího spektra populace České republiky. Z pohledu MŠMT je ústřední cílovou skupinou mladá generace, jejíž orientaci ve složitě historii 20. století je třeba systematicky napomáhat.*

Díky zprávám od členů ASUD (za které děkuje) mohl autor příspěvků přítomným odborníkům představit celou škálu rozličných aktivit, které na základě dobrovolnosti a nadšení pedagogů na českých, moravských a slezských školách nejrozličnějšího typu a zaměření probíhají. Některé z aktivit jsou zveřejněny v metodickém sborníku *Jsou osmičky náš osud?*, který v roce 2018 ASUD vydává.

DĚJINY VE VEŘEJNÉM PROSTORU – Česká společnost a historická výročí

Místo vzdělávání a kultury Dominikánská 8, 9. listopadu 2018

Zatímco čtvrtetní setkání dvoudenní konference, kterou spolu pořádaly Filosofická a Pedagogická fakulty Univerzity Karlovy, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a ÚSTR, se týkalo především odborným příspěvkům, páteční setkání bylo více zaměřeno na praktickou část, totiž dějinám a škole.

První panel se jmenoval Vzpomínková kultura a škola. Jaroslav Najbert, jenž připravil pro vyučující velký výzkum koncem školního roku 2017/ 2018 (členové ASUD se účastnili – pozn. PM), v příspěvku *Jak se učitelé „vyrovnávají s minulostí“?* moc optimismem neoplýval. Na základě svého šetření dal za pravdu např. Naděždě Kavalírové, která v minulosti několikrát hovořila o tom, že se učitelé bojí učit o moderních dějinách. Podobná slova zazněla i od Karla Strachoty. Je to zvláštní, zatímco KSČ za minulostí 20. století narýsovala tlustou čáru, řada učitelů si neví rady. O sociálním traumatu psal již Pavel Žáček v knize *Boje o minulost. Deset let vyrovnávání se s komunistickou minulostí*, vyšlo v Brně již v roce 2000. Naopak optimisticky si můžeme vyhodnotit slova Mikuláše Kroupy z Post Bellum, Kroupa má pocit, že minulou dobu se daří překonávat skrze příběhy, které žáci prožívají s pamětníky (s čímž osobně mohu souhlasit – pozn. PM).

Za pravdu o názorům o prapodivné výuce dějin 20. století svědčí i film čtvrtého ročníku Katedry dokumentární tvorby na FAMU, který naleznete na <https://www.youtube.com> pod názvem *Poválečné dějiny Československa*.

Ve výkladu dějin 20. století záleží i na úhlu pohledu a volbě správných (vhodných) slov. Bavíme se ve školách o *vyhánění Němců*, nebo o *odsunu tzv. Sudetských Němců*? Jde o pohled a interpretaci. Je možné také hovořit o obojím... Sami si nejsme jisti, přitom je škola jedinou institucí, která může dějiny žákům přiblížit...

Diskutující v 2. bloku, u mikrofonu Jaroslav Najbert.

roce 2011 pronesl: „Do politiky nepůjdu, nemám na to předpoklady. Jsem původem Slovák, bývalý člen KSČ, bývalý pracovník podniku zahraničního obchodu. Takový ten prospěchář starého režimu, který vlezl do strany, aby mohl cestovat do zahraničí, nejsem asi historicky morální ideál.“ (viz <https://archiv.ihned.cz/c1-63593330-jak-se-komunisticky-prospechar-stal-milackem-davu> – pozn. PM).

O potřebě hovořit na českých školách o *holocaustu Romů prostřednictvím osudu obětí* upozornil Michal Schuster. Školy mohou využívat internetové stránky <http://www.roma-sintigenocide.eu>, které jsou i v české mutaci. Na stránkách se dá zdarma stáhnout i příručka pro učitele, stejně jako několik dobových fotografií nebo pdf prezentace. Na stránkách <https://www.holocaust.cz/> najdeme databázi obětí.

První blok uzavřela Viola Jakschová. Zabývala se *Připomínkou nacistické perzekuce obyvatel českých zemí po roce 1989*. O nuceném nasazení bychom měli hovořit a brát ho jako příklad porušování lidských práv, jako zneužití státního aparátu. Kolik energie, technologií, lidských zdrojů a všeho bylo použito k přesunu 20 milionů obyvatel! Jak důležité byly například dráhy. Jak byla zneužita média, jak byla využita propaganda! K problematice existují stránky <https://nucenaprace.cz/>.

Druhý panel měl název *Vzpomínková kultura a masmédia*.

Iveta Coufalová, šéfredaktorka časopisu *Dějiny a současnost* nazvala příspěvek *Vrtěti výročími – vrtěti dějinami?* Nejprve připomněla bonusový materiál, který redakce posílá pravidelným předplatitelům, kalendář výročí. Která (jaká) výročí volit? Někteří čtenáři kritizují, že jim v kalendáři chybí známější výročí, nebo i domácí výročí - o to právě jde, kalendář nemá omílat známé, ale má vynikat pestrostí, nabízet zajímavosti. Ve druhé části svého

V podobném duchu pokračoval Jakub Vrba. Jak naznačil název příspěvku *Opakování dějin a hrozba návratu komunismu*, nejistota je na místě. Jak je to s tím, kdo nezná svou minulost? Neboli opravdu hrozí *jiný komunismus*? Poslední dobou zaznělo v médiích slovo *neomarxismus* – co je za slovem přesně skryto?

Pokud si přečteme (poslechneme) projevy některých politiků, zjistíme zajímavé. Například sou-

časný premiér Andrej Babiš v

příspěvku hovořila o historii ĎaSu, kdo měsíčník vydával a jak se tento fakt a doba odrážely na výběru příspěvků.

David Klimeš si připravil velice zajímavou prezentaci o *osudových osmičkách a médiích*. Sledoval, kolikrát byla v různých médiích připomínána jednotlivá osmičková výročí. Jasně zvítězily připomínky událostí roku 1968, mimo jiné i proto, že tato událost rezonovala v Českém rozhlasu – to bylo médium, které o událostech 68. roku přinášelo nejvíce událostí, redaktoři „byli při tom“, z ohledu médií udělal rozhlas z událostí reklamu na sebe.

Jedná se o mediálně perfektní téma: exkluzivita, špatné zprávy, konflikt, překvapení, audiovizualita, zábava, sdílitelnost, drama, pokračování, celebrity.

Vojtěch Ripka z ÚSTRU se zeptal, zda v *selhaly školy dějepise*? Obecně má na základě svého výzkumu a ohlasu, že se situace zhoršuje. Připomněl ohlasy některých institucí, které do výuky zasahují svými projekty. Zajímavé srovnání přináší výrok zástupců Jednoho světa na školách: „Historie děti zajímá, ale nedostává se jim.“ Oproti tomu zástupci Post Bellum tvrdí, že „Historie děti nezajímá, protože je nebaví.“ Nicméně na stranu druhou potvrdil, že se pětáctýřicátým nekončí a dějiny druhé poloviny 20. století se opravdu učí.

Zajímavý pohled na tvorbu historické paměti na stránkách Americké asociace historiků.

<https://www.historians.org/publications-and-directories/perspectives-on-history/october-2018/to-chart-a-course-helping-middle-schoolers-broaden-their-vision-of-history>

AGORA

JARNÍ SEMINÁŘ – názory účastníků

Příspěvek Mgr. Marie Smutné a Mgr. Terezy Štěpkové z Terezínská iniciativa rozdělil účastníky nečekaně a netradičně do dvou skupin. Jedna skupina byla příspěvkem nadšena. Kolegyně a kolegové tvrdili, že *informace byly velmi dobré, využitelné, šlo o aktuální téma – přínosná byla faktografická část*. Příspěvek každopádně vyzněl zajímavě a obsahoval náměty k zamyšlení. Několik přítomných potvrdilo, že *poznatky použijí při vyučování*, a děkovali za *zajímavé tipy na získání informací*. Podle nich se jednalo o *velmi potřebné téma*.

Druhá skupina označila příspěvek za *informativní, ale ne příliš přínosný do výuky*. Dle některých *chyběly skutečné historické informace, provázanost s dobovým děním*. Vše bylo *příliš teoretické, očekával jsem více informací, nepřesvědčivé, žádný nový pohled* přednáška *nesplnila očekávání*. Což nás mrzí.

Druhý přednášející PhDr. Michal Lutovský sklidil za svou Sámovu (ne)říši vesměs jen chválu: *fundované, na vysoké odborné úrovni, znalec. Vynikající, byť to na množství použitelných vědomostí to nic nezměnilo. Mnoho nových informací, autor vhodně doplňuje naše poznatky o raném středověku, poutavý výklad, příjemné vystupování, pěkně připravená přednáška, názorná zajímavé srovnání písemných pramenů (známé) se současným stavem archeologického výzkumu (méně známé), živá přednáška, vtipná*.

Nápad navštívit Werichovu vilu se také ukázal jako dobrý, ba dokonce u několika návštěvníků *jako vynikající, nebo zajímavý nápad*.

Na závěr mohli účastníci vzkázat výboru pár obecných rad a vzkazů. I zde nedošlo tentokrát ke shodě. Na jedné straně jste psali, že *by bylo vhodné zařadit přednášku z archeologie i v dalších seminářích*, na straně druhé údajně promluvil *sice fundovaný lektor, poutavé podání, ale nepotřebné téma – důraz by měl být přesouván skutečně na moderní dějiny*. A teď abychom si vybrali.

Každopádně všem děkujeme a pochlubíme se i jedním vzkazem: *Děkuji za vše, co posíláte, jinak bych se toho mnoho nedozvěděla*.
Libor Šmejda

PODZIMNÍ SEMINÁŘ – ohlasy účastníků

Celkově lze říci, že kolokvium bylo bravurně sestaveno a kolegu Novosadovi patří veliký dík. Posluchači ocenili pestrost příspěvků, z nichž se však složila velmi různorodá a pro učitele přínosná mozaika o české a lužické státnosti.

Nejhůře členové ASUD ocenili příspěvek Hynka Oberhela Převzetí moci v Terezíně v roce 1918, jak však sami dodávají, nebylo to náplní, posluchači naopak *ocenili příspěvek po stránce náplně*, přednášející podal *zajímavé (nové) informace*, ale jakým způsobem byl příspěvek podán... Posluchači *kritizovali autorovu češtinu*, kolega Oberhel navíc ke své smůle vystoupil hned po panu Stehlíkovi, který je profík a famózní mluvčí...

Podobně se učitelé opřeli do Jana Chodějovského. Jeho příspěvek Česká účast na pařížské mírové konferenci 1919 ocenili, napsali, že *vybral zajímavé téma, je vidět, že se o danou oblast hodně zajímá*, ale zároveň je škoda, že své téma pan Chodějovský lépe neprodal.

Naopak se kritika na obsah příspěvku jako u jediného objevila u Lukáše Kopeckého. Posluchači se ptali, *jak příspěvek* Od Buška z Velhartic k agentům CIC aneb co Jindřich Vančura nestihl (nemohl) napsat *zapadl mezi ostatní, neb se vymykal náplní kolokvia*. Ale jinak byl dobrý a pak Kopecký hovořil přesvědčivě.

Je zajímavé, že u dvou žen se posluchači rozešli v názorech. Někteří napsali pomyslnou dvojku, jiní k jedničce přidávali pochvalné ohlasy. U Lizy Waltherové a její Ukrajinské státnosti: přehledu a analýze dějin všichni *ocenili, že autorka přednesla příspěvek v krásné a srozumitelné lužické srbštině*. Objevila se i slova *skvělé, přehledné, famózní*. U Karolíny Stegurové a jejíž Československých žen v britských pomocných sborech jsme mohli číst, že se jednalo o *objevné, zajímavé téma k dalšímu zkoumání* a chtělo by to nějakou knihu o dané problematice.

Velká slova obdivu a samé jedničky si odnesla trojice sorabofilů, kteří vystoupili v posledním bloku. Naši posluchači ocenili neutuchající touhu po česko-lužickosrbském porozumění. Ladislav Futera a jeho Myšlenkové mapy meziválečných českých sorabofilů v regionech, Lukáš Novosad s příspěvkem Rok 1968 v srbské Lužici a vztah Lužice a Čech v posledním půlstoletí a Jan Zdichynec s tématem: Saské a přece české Lužice aneb potřebujeme ke kulturním vztahům společný stát? po všech stránkách *zaujali diváctvo* zvyklé na grandiózní příspěvky.

U Magdaleny Pokorné, která kolokvium začala s prací Karel Havlíček a slovanská politika měla v evaluačním dotazníku jedinou poznámku: *Vynikající!*

Jako absolutně nejlepší vyšly v dotaznících dva příspěvky: příspěvek Michala Stehlíka Československo 1918–1938: národy/ hranice/ identity byl označen *jako luxusní* a příspěvek Lenky Bobkové: Česká koruna s poznámkou *škoda, že bylo tak málo času*.

Libor Šmejda

MÁME VODIT ŽÁKY NA PIETNÍ AKCE?

Masarykovo nádraží 1. října 2018

Zavolal mi spřátelený bratr z Českého svazu bojovníků za svobodu, zda bych alespoň s jednou třídou nemohl přijít v pondělí ve 13 hodin na pietní akci? Mám v devítce češtinu, řekl jsem, to by šlo – a kam? Na Masarykovo nádraží.

Sešli jsme se u pomníku – pamětní desky připomínající vyhnané Čechy, Židy a protinacisticky smýšlející Němce z pohraničí v roce 1938, po podpisu Mnichovské dohody. Pamětní deska se nachází napravo hned za hlavním vstupem (od zastávky tramvaj) a když pospícháte na vlak, tak ji dozajista minete.

Protože jsme cestovali jen pár zastávek tramvaj, dorazili jsme na místo včas. Žáci mohli sledovat cvrkot a postupně přicházející politické činitele vlasti. „Hele, Okamura,“ šepotali si, místopředsedu sněmovny poznali. Předsedu Senátu PS ČR znali, avšak nedokázali ho pojmenovat (vida, k čemu jsou pietní akce dobré, žáci se seznámí s představiteli státu). Pak se ke mně najednou otočil Pavel, náš vojenský odborník: „Támhle je ruský voják!“

„Nesmysl,“ pravil jsem, ale vzápětí jsem se omluvil. Voják měl na sobě skutečně uniformu ruské armády!

„Proč tu je?“ ptal se Pavel a další naslouchali.

„Nevím,“ přiznal jsem se, „uvidíme...“

Publicista Jaroslav Těšínský, jenž se problematice delší dobu věnuje, pohovořil za organizátory akce o osmdesát let starých událostech v globálu: Došlo k uloupení hranic a vyhnání obyvatelstva. Proto bychom měli pamatovat na ty, kteří se postavili na obranu, například v Habartově, Krajkové, nebo Hranicích u Znojma. Oněch zhruba 120 padlých hrdinů musíme považovat za první oběti boje za svobodu. Měl by se jim postavit důstojný pomník!

Žáci si všimli: Co tu dělá ruský voják?

Předseda Senátu Poslanecké sněmovny ČR Milan Štěch (jenž desku na Masarykově nádraží v roce 2015 odhaloval) pravil, že je dobře, že se mezi mnohými výročími letošního roku připomíná i toto. Jak málo se mluví o odsunutých Čechích po Mnichovu a již vů-

bec se nehovoří o odsunutých Židech a demokraticky smýšlejících Němcích. V té době byli všichni přátelé, ale najednou přes noc si nemohli přijít na jméno. Měli bychom sledovat nejen události, ale i nálady a co všem těmto událostem předcházelo.

Zastupitelka a náměstkyně primátorky hlavního města Prahy Eva Kislingerová navázala na předchozí projev slovy, že stačil jeden den, stačila jedna událost a národ se změnil. Ukázala se slabost západních spojenců. Asi 150 000 obyvatel se stalo obětí totální nacistické mašinérie. Zrůdná Hitlerova myšlenka vzala obyvatelům země domov. Dále pronesla, že historie nežije v učebnicích, ale v paměti a v životech nás všech. Extremisté nepřepíší naši paměť, běda těm, kdo se o to pokusí. Snad se chyby západu nezapokují.

Vedení ČSBS - revanšisté jim vadí, ale informace o možné sovětské pomoci v roce 1938 ne...

Vysvětlení, proč byl pietní akci přítomen ruský voják, se vyřešila vzápětí, nejen že zástupce Ruské federace položil k pietní desce věnec, ale rada velvyslanectví Ruské federace Petr Bobkov dokonce pronesl krátkou řeč. V ní zdůraznil, že je třeba připomínat si Mnichov jako předehtu zločinecké politiky Německa a že bylo iluzorní těšit se nadějí, že mnichovskými událostmi vše skončí. Chybou bylo i to, že tehdejší Československo nevyužilo nabídku Sovětského svazu v boji proti okupantům. Přitom Svaz byl připraven pomoci!

Následovala řeč místopředsedy ČSBS Emila Kulfánka. Pan plukovník ocenil účast žáků na této akci, je potřeba vychovávat mladé, aby se nedostaly na pořad dne revize Benešových dekretů, které navrhuje „revanšisté“. Zdůraznil, že tak jako mají Němci svůj památný den odsunu z Československa, měli bychom i my mít památný den vysídlení našeho obyvatelstva z pohraničí. ČSBS dokonce poslal dopis poslancům a senátorům, aby tímto dnem bylo vyhlášeno 30. září.

Na akci dorazil i pamětník událostí, který dostal slovo. I on ocenil zájem mladé generace. Připomněl další pomník na nádraží, který připomíná, jak zfanatizovaní pražští Němci popravovali železničáře. Řekl, že by se ve školách mělo připomínat národní cítění. Je prý dobře, že se dnes připomíná internacionalismus, ale smutnou skutečností je, že mocnosti, které nás měly chránit, nás zradily. Kde je záruka (ptal se), že se to nestane i dnes? Na závěr se pamětník obrátil k vyučujícím, aby něco udělali se školstvím, aby se vědělo, že Čechy byly „pupkem Evropy“ a království české bylo státoprávním orgánem, který mluvil do evropských záležitostí.

Shromáždění byli přítomni i zástupci Československé obce legionářů, Českých drah a Skautu. Nikdo nic k výše uvedenému neřekl. Nikdo se neozval.

Po skončení pietní akce proběhl křest knihy Jindřicha Marka a Jaroslava Čvančary: Vyhnání Čechů z pohraničí v roce 1938. K problematice dále např. kniha Stanislava Motla: Válka před válkou - Krvavý podzim 1938 v Čechách a na Moravě. Praha 2015, nebo

odkaz: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Jaroslav-Tesinsky-Zapomenuti-vyhnanci-z-roku-1938-416398> – článek v Parlamentních listech vznikl ve spolupráci s Literárními novinami.

Protože akce končila po půl druhé, devátáci spěchali buď zpět do školy na oběd, nebo domů. Nebyl čas na nějakou okamžitou reflexi.

Druhý den, v úterý, jsem druhou vyučovací hodinu zamířil do deváté třídy. Předchozího dne jsem třídu vyzval, aby pak večer o pietní akci přemýšleli a každý si připravil nějakou poznámku, nebo otázku. Otázek na konec padlo více. Týkaly se ruského zástupce, slov pamětníka a Bojovníka. Diskuze trvala cca 20 minut. Navzájem jsme si naslouchali, učili jsme se argumentovat (což je i náplní hodin slohové výuky). Na konec jsme došli k závěru, že starší generace vidí určité události a současné dění pod jiným úhlem optiky. Pochopitelně, mají jiné zkušenosti. Nicméně ti Rusové tam být neměli. Nebo tam měli být i Francouzi a Britové. Možná Němci. Každopádně mne překvapilo, že dvě třetiny žáků souhlasilo, že účast na podobné akci má smysl.

A jen tak mimochodem, nikdo z nich neznal slovo revanšista.

ZAHRAŇIČNÍ SPOLUPRÁCE

KONFERENCE UČÍME (SE) O EVROPSKÉ UNII

Praha 14. a 15. června 2018

Konference *Učíme (se) o Evropské unii* je součástí bloku konferencí **Decisions and Dilemmas 3**, které připravilo roce 2018 **Euroclio** z fondu **Erasmus+** a které se uskutečnily ještě na Kypru, v Bulharsku, Chorvatsku, Finsku, Lotyšsku, Portugalsku a ve Španělsku.

Když se před několika lety rozběhl projekt Teaching Europe, který měl za úkol zmapovat učebnice dějepisu a společenskovedního oboru posledního ročníku povinné školní docházky, netušila jsem, že se tato práce stane součástí tak velkého projektu.

Ve všech učebnicích napříč Evropou jsme objevili jenom správná známá fakta o Evropské unii. Faktografie byla v pořádku, tak proč učení o EU je stále bráno jako povinnost a zájem je spíš soustředěn na osobnosti typu Karla IV.? A kdo se má tématu více věnovat? Dějepisáři mluví o povinnosti občankářů a naopak. Kdy se hlavně o EU učí? V posledním roce, kdy už studenti jsou jednou nohou ze školy, kdy je soustředění minimální... Toto a mnoho jiného se diskutovalo při první projektové práci.

Následoval tedy krok druhý - možná nejistota v učitelských řadách způsobila, že je téma probráno, ale vztah stále chybí. Proto se začala dávat dohromady metodická podpora. Výsledky, nápady, recepty na jednotlivé hodiny se ukládaly na hlavním portálu Euroclia Historiana, kam má přístup každý. Ale ne každý to ví. Materiálů je všude kolem nás tolik, že je třeba se pokoušávat, vyhledávat.

Proto proběhla v Praze konference Učíme (se) o Evropské unii, ze které vznikl sborník „mimofádný Informační list“. Uspořádali ji společně ASUD a Společnost přátel Luži-

ce. Akce proběhla na Základní škole Vratislavova a v Lužickém semináři. Společenský večer v kavárně Čekárna.

První den se hodně diskutovalo obecně, kolega Jiří Beneš představil několik map, které dokládaly migraci.

Druhý den jsme se soustředili především na projekt Vycházející z ruin: Znovuvytváření Evropy po druhé světové válce. Jak následky druhé světové války vedly k založení EU? Dramatizace možných rozhovorů Otců zakladatelů EU, vycházející z jejich postojů, životních zkušeností a zapsaných projevů. V originálním znění, dnes i s několikajazyčným překladem, k dispozici na stránkách projektu Euroclia - Historiana.

Na semináři jsme si vyzkoušeli dramatizaci pod vedením Igora Jovaniće, který s té-

Účastníci konference Učíme (se) o Evropské unii s certifikáty.

- možno použít i na ZŠ, ale čím mladší děti, tím více je třeba věnovat času přípravě (námět na celoškolní projekt - na VV se vyrobí plakátky, vlajky. Na zeměpise se připraví mapa Evropy, do které je možné vepsat jména zúčastněných. Na LDV se rozdají role výrazně dopředu... Stejně tak jako scénář. Sehnat náznakové kostýmy by mohl být úkol pro širší kolektiv...).

- hra určená pro hodně zúčastněných - možná lze role zredukovat (osoba + hlas lidu), ale nutno připravit dopředu. Stejně tak upravit počet jednajících.

- na "jevišti" určit, zvýraznit prostor každého z vystupujících, aby byla situace přehlednější (inspicient, který při pražské premiéře uváděl jednotlivé postavy měl těžkou práci, která by byla tímto zvýrazněním ulehčena).

- několik historických nepřesností sice pomáhá posunovat jednání kupředu, ale mělo by na ně být poukázáno.

Podobné aktivity určitě děti bavit budou. Dobrá cesta k představě situace po válce. V evaluačním dotazníku většina zatrhlala jako aktivitu velmi užitečnou a dobrou. Ke stažení metodika, role, scénář i poznámky z konference.

Zároveň na našich stránkách poskytujeme materiály Otevírání evropských hranic – sborník s materiály se dá stáhnout ve složce „Aktuálně“.

Eva Zajícová

matem pracoval doma v Chorvatsku. Překlad Evy Zajícové obsahoval pouze nejnutnější údaje k daným osobám a scénář.

Většina zúčastněných se s tématem vyrovnala dobře, všichni brali tuto možnost jako pozitivní, ale - bylo-li by toto téma sepisované z pohledu střední Evropy, možná by nám bylo bližší.

NÁPADY Z HODIN

Nejprve představíme 3 příspěvky, které byly pozdě dodány a již se nevešly do metodických listů *Jsou osmičky náš osud?*

POŠTOVNÍ ZNÁMKA

Petra Peterková

Využitelnost: reflexe roku 1948

filatelie

Cíl: nastítnit problematiku ikonografie komunist. režimu

výtvarně ztvárnit určitou představu

zopakovat si události – učivo, diskuze

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, PVH

Časová dotace: vyučovací hodina

Pomůcky: poštovní známka – viz

<https://www.filaso.cz/katalog-znamky/630/1958-10-vyroci-vitezneho-unora>

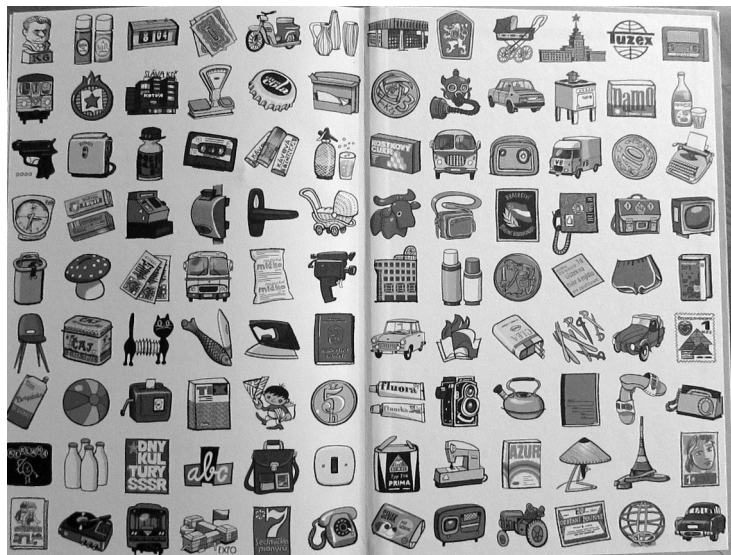
V době, kdy jsme probrali 50. léta v Československu, jsem na hodině výtvarné výchovy žáky vyzvala, aby mi zkusili shrnout, jak se 10 poúnorových let mohlo jevit příslušníkům komunistické strany se zřetelem, aby ukázali své úspěchy. Do druhého sloupce jsme si zapisovali, jak se stejná doba mohla jevit těm ostatním. Nápady jsme si zapisovali na tabuli.

Když už nebylo co říci, rozdala jsem čtvrtky a každý se měl pokusit nakreslit poštovní známku, která by propagovala 10 let *Vítězného února*. Nápady se mi sešly zajímavé, některé jen v náznacích a symbolech a o to právě šlo. Stejně jako odůvodnění, proč někdo nakreslil kombajny, někdo srp a kladivo, někdo spokojené dělníky.

Ano, takové to tenkrát bylo.

Petra Peterková

Pomůcky: kniha Černý, Jiří a Fibrich, Lukáš: *Obrázky z moderních československých dějin*. Praha 2016.

38

mat v knize obsažených. Na konec jsem se spokojil s předzádkou. Oskenoval jsem ji a ob-
rázek promítl na tabuli.

Každodennost v Československu, 60. až 80. léta (snad jen potravinový lístek bych
přesunul do 50. let). Otázka byla jednoduchá – Co vidíte?

Postupně jsme si odškrtovali více a více předmětů, které žáci znali z domova, od
prarodičů, nebo z chaty. Techničtí nadšenci rozlišovali mezi autobusem RTO a ŠM.

Oskenovaný obrázek jsem žákům poslal formou domácího úkolu. Přes víkend si
na chvilku sedněte s rodič (prarodiči), ukažte jim ve vašich chytrých mobilech nějaký z ob-
rázků a nechte je vyprávět. vypravování si запиšte, pokuste se vytvořit popis předmětu,
nejen vnější (ajk vypadal, byl velký apod.), ale také „vnitřní“ – ve smyslu využitelnosti.

Na hodině slohu se pak sešlo několik zajímavých prací. A dle vyprávění žáků, pro-
žili v rodinách i několik zajímavých „sezení“. A o to mi šlo.

LEGIONÁŘSKÉ KARTY

Ladislav Kodým

Využitelnost:	popis karet život čs. legionářů
Cíl:	pomocí karet popsat život čs. legionářů v Rusku
Mezipředmětové vztahy:	Čj – sloh (popis)
Časová dotace:	10 – 20 minut
Pomůcky:	Legionářské jednohlavé hrací karty (ČSOL a VHÚ)

Během návštěvy legionářského vlaku jsem v legionářském obchůdku objevil hrací
karty, které jsou věrnou kopií karet, které pravděpodobně zhotovil legionář Antonín Číla. Ka-
ret je 32 (jedná se o tzv. mariášky) a 4 karetní barvy jsou rozděleny podle ročních období.
Karty jsem si naskenoval a vytiskl na čtvertku. Ne abych s nimi hrál, ale abych je použil jako
učební pomůcku.

Jak s kartami pracovat?

1. Verze nepřipravená

Vyučující pustí žákům postupně 4 obrázky s osmicí karet – Podívejte se na karty, nakreslil
je legionář. Karty vycházejí ze zkušeností legionáře. Řekněte (napíšte), co legionáři zažívali
a prožívali...

2. Příběhy (tvořivé)

Žáci dostanou rozkopírované strany s kartami (4 strany – na každé straně 8 karet jedné
barvy), nůžky a papír. Ve skupině se poradí, vystříhají nejméně 5 karet a z nich vytvoří pří-
běh, co legionáři zažívali na Transsibiřské magistrále.

3. Zvídavé otázky

Vyučující má připraveno několik otázek. Žáci si prohlíží karty a hledají odpovědi (možno
ústně i písemně):

- a) Co každá z karetních barev vystihuje?
b) Proč jsou zahrnuta všechna 4 období?

4. Po návštěvě Legiovlaaku

Podmínkou aktivity je návštěva Legiovlaaku. Podobná aktivita 1. Úkol však zní jinak – vyberte karty, podle nichž řeknete, co si z exkurze pamatujete.

Problém – názvy některých karet, zadal jsem žákům, aby se neznámé názvy pokusili najít a vysvětlit.

Další dvě ukázky již nejsou k tématu.

PARNÍ TELEGRAF SHERLOCKA HOLMESE

Pavel Martinovský

Využitelnost: čtenářská gramotnost
propojení látek Britské impérium, rozvoj elektřiny
Cíl: pomocí textu propojit látku několika oborů
rozvoj kritického myšlení žáků

Mezipředmětové vztahy: Čj – literatura, fyzika

Časová dotace: příprava doma, 1 vyučovací hodina

Pomůcky: ukázka z knihy J. Pecinovský: Mrtvý v parovodu, in sbírka steampunkových povídek Mrtvý v parovodu, Praha 2012.

Týden před prací jsem rozdál žákům úkoly (do skupin):

Zjisti, ve které době žil Sir Arthur Conan Doyle (ber dobu do jeho cca 55 let věku).

Charakterizuj danou dobu (obecně).

Zjistí, ve které zemi žil Sir Arthur Conan Doyle (ber dobu do jeho cca 55 let věku).
Charakterizuj danou zemi.

Kdo to je Sherlock Holmes? Zjistí o něm co nejvíce.

Zjistí informace o historii využití elektřiny a krátce je prezentuj.

Vysvětlí princip parního stroje. K čemu se parní stroj využíval?

Pozn. Doba do 55 let věku Sira Doyleho je dána tím, že v té době vzniká většina „klasických“ holmesovských příběhů.

Před přečtením textu jsme si řekli odpovědi na úkoly. Text:

Říkal jsem Holmesovi, že by měl jít trochu s dobou a nechat si zavést domů parní telegraf, ale nebylo to nic platné. Tento člověk, druhdy tak pokrokový, měl vůči některým novinkám naší moderní doby hluboce zažitou nedůvěru.

Ne že by telegrafu nepoužíval, naopak. Bývalo jeho dobrým zvykem během pátrání rozesílat telegramy na všechny strany a já sám jsem obdržel mnohé z těchto dnes tak vzácných tisků, ale domov byl pro něj svatý a nedotknutelný.

Přesto mnohokrát ustoupil, jako asi před dvěma lety, kdy se mi podařilo ho přemluvit, a za souhlasu naší bytné, paní Hudsonové, jsme nechali zavést do našeho bytu rozvod tlakové páry. Pravda, stalo se tak jen proto, že si Holmes chtěl zakoupit nejnovější typ parních houslí, a ty nebylo možné tlakovat na malém domácím kotlíku.

Od té doby jsem nejen mohl naslouchat zvláštnímu měkkému a dynamickému zvuku parních houslí, ale mohli jsme si kdykoli pohodlně připravit na malém ohřívači se dvěma plotýnkami čaj, kávu či vejce se šunkou a nemuseli jsme spoléhat na kuchyni paní Hudsonové, a dokonce jsme si během několika měsíců pořídili i parní osvětlení.

Sám Holmes mě jednoho dne překvapil, když přinesl domů parní opékač topinek, který jsme ihned připojili na centrální rozvod. Ovšem parní vysavač Holmesovi domů nesměl! Paní Hudsonová směla uklízet náš byt jen tehdy, pokud měla jistotu, že se Holmes během příštích dvou hodin domů nevrátí. Ten přístroj dokázal vždy vytvořit v místnosti zvláštní navhlý odér, který Holmes svými citlivými smysly nadobýčeji silně vnímal.

Pamatuji se stále dobře na ten okamžik, kdy přišla ta zajímavá návštěvnice. Sherlock Holmes seděl ve své klubovce, pokuřoval z dýmky a jeho tvář i horní polovinu těla zakrýval rozevřený ranní výtisk Timesů.

Já jsem právě pohlédl z okna, protože se z komína parovozy neopatrného řidiče vyrojil velký roj jisker, což bylo v hustě zabydlené oblasti plné dřevěných střech obzvláště nebezpečné. Naštěstí ty oharky pohasly dříve, než mohly napáchat nějakou škodu. Brzy poté se ozvalo zaklepání na dveře.

Vešla paní Hudsonová a oznámila Holmesovi, že by s ním ráda hovořila mladá dáma, která nechce ani za nic prozradit své jméno.

„Uvedte ji,“ požádal ji suše Holmes. Paní Hudsonová zavřela dveře a Holmes se obrátil ke mně a řekl klidným hlasem: „Víte, Watsoně, ty separátní vozy by se měly v centru města zakázat. Dnes se může každý velmi levně připojit na centrální hnací rozvod páry a pak pojíždět ulicemi zcela bezpečně.“

Před začátkem četby jsme si řekli pár informací – můžeme teď některé spojit s danou ukázkou?

Které informace v ukázce jsou nereálné? Zkus je vysvětlit.

Co kdyby místo slova pára bylo všude v textu *elektřina*? (pozn. Tuto otázku jsem na konec nepoložil, protože žáci na ni sami přišli).

Vysvětlení pojmů: steampunk, nadsázka.

PODIVNÉ MĚSTO

Pavel Martinovský

Využitelnost: opakování látky středověku – město, motivace

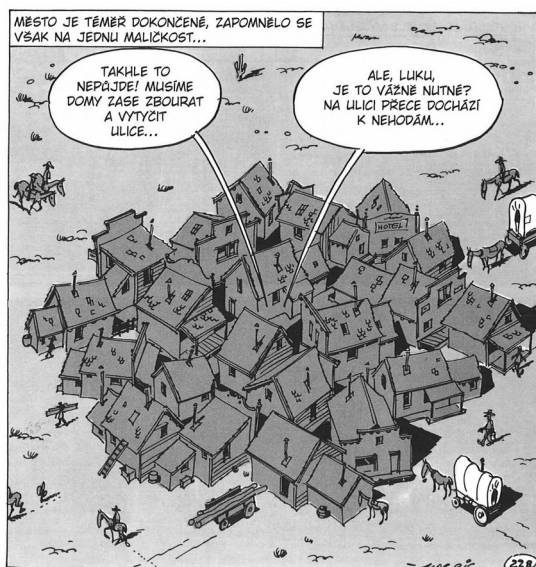
Cíl: za pomoci kritického myšlení zopakovat a upevnit látku vývoje měst ve středověku (s možným přesahem na města starověká, případně moderní)

Mezipředmětové vztahy: nejsou

Časová dotace: 10 minut

Pomůcky: ukázka z komiksu Lucky Luke: Osídlování Oklahomy. Praha 2010.

Obrázek z komiksu jsem použil během opakování učiva o středověkém městě, ale dokázal bych si ho představit i jako obrázek motivační, třeba k látce o dobývání západu, nebo stavbě moderních měst. Přesah může být i k látce měst ve starověku (indická města, římská města) apod.

Úkol:

Podívej se na obrázek města, které vzniklo během osidlování Oklahomy v 19. století. Obrázek obsahuje text, ve kterém se praví, že se na něco zapomnělo. Zkus zjistit, na co se zapomnělo?

Pokud vezeme v úvahu vznik středověkého města, mohla by nastat tato situace?

Pokud ano / ne, tak proč mohla / nemohla vzniknout? (*Středověká města byla plánována, velký podíl na tom měl ten, komu město patřilo – kdo je nechal vystavět.*)

Které stavby bychom určitě ve středověkém městě našli?

Z pohledu vzniku středověkého města nám na obrázku ještě něco chybí. (*Středověké město by leželo u vodního toku.*)

Letošní osmičkový rok byl plný výročí. Každé výročí bylo nějakým způsobem ztvárněno.

Zajímavé ztvárnění prvního prezidenta zachytil kolega J. Trunda v Karlových Varech. Masaryk z písku.

INFORMAČNÍ LIST Č. 47 vydal ASUD v prosinci 2018

Informační listy číslo 47 za rok 2018 vyšly v rámci *Dotačního programu MŠMT na podporu vzdělávání v regionálním školství v roce 2018* (Č. j.: MSMT-29 230/2017), rozhodnutí Č. j.: MSMT-10424/2018-1.

Redakční uzávěrka prosinec 2018.

Neprošlo jazykovou kontrolou.

Redakční rada: Výbor ASUD. Redakce a přepis Pavel Martinovský.

Nepodepsané příspěvky – Pavel Martinovský.

Zaslané příspěvky nejsou jazykově upravovány.

K výtvarnému doplnění IL 47 byla využita běžná loga, fotografie o akcích a další činnosti ASUD, L. Boháčová, M. Boldišová, M. Kalčíková, E. Kunstová, pMa a z internetu.

Kontaktní adresa: ASUD, Vratislavova 13, 128 00 Praha 2

E-mail: asudcr@seznam.cz ,

Číslo konta **19261573 99/ 0800** Internet: www.asud.cz

Pokladník: Kateřina Dražanová

Informační listy jsou také volně ke stažení (kopírování) na stránkách ASUD.

Protože se Vám v minulém čísle líbily dějepisné přezblepty, Martina Kalčíková nám poslala češtinářské.

O čem pojednávají tato díla?

b. Já držím pohár ve své dlani – stylizovaná báseň pohádky Hrncečku vař.

b. Zdechlina – o zákopové válce a realitě její krutosti

b. Staré ženy – o tom, jak mají vše povislé

Malý princ – o tom, jak spadl letec

Ilias a Odyssea – Ilias slíbil manželství Odyssee, nedodržel to, ona se mu pomstila (= viz Médea). Achilla matka namáčela v tekutině, topila ho v nesmrtelné vodě.

Vičí jáma – mezi sebou mají opičí lásku

b. Magdička (= Maryčka) Magdonova – po cestě do vězení se pověsila (= skočila ze srázu)

b. Máj – Oxymorón (= básnický prostředek) zabil Hynka a ... Hynek a Vilém svedou boj o Jarmilu. Vilém a Jarmila byli upáleni.

Babička – jsou zde použity anarchismy (= archaismy)

Báječná léta pod psa – Kvido se narodil na jevišti (= v divadle)

Ostře sledované vlaky – hrdina vyhodí do vzduchu transportér, který veze Židy (= munici)

b. Ostrava – sto roků v šatně (= šachtě) žil, mlčel jsem...

Petrolejové lampy – manžel je hloupý, dostane tyfus (= syfilis)

Klapzubova jedenáctka – muž měl 2 syny a v puse nosil protézu (= fajfku)

Přivedla žebráka na mizinu – o ženě, která změnila žebrákovi život. On si vydělal peníze a našel si jednu slečnu, co ho o všechny peníze obrala, a poté byl znovu bezdomovec.

Postřiziny – Francin má rád ležák, Pepin desítku

Robinson Crusoe – mořeplavec ztroskotá, je s ním Swift, potkávají obry a trpaslíky, žije v lesích

Bídníci – o chudácích na ulici

Ivanhoe – cesta mladého Ivana do města

b. Spáček v úvalu – voják žije život a na konci zjistí, že je mrtvý

b. Opilý koráb – muž byl na lodi a hledal něco, kde by se mohl usadit, popřípadě založit rodinu

Názvy děl: Reportáž psaná na obrátce (= oprátce)

Les (=lesk) a bída kurtizán

Otec Ghetto, Gorilov (= Goriot),

Kdo napsal Máj? Nevím, ale Kytici napsal Erben. Šrámek napsal Šrámkovu Sobotku (= zde se narodil). Českou hymnu napsal Kryl (= Tyl). Představitelem 1. fáze národního obrození byl Dobromysl (= Dobrovský). B.Němcová dala Borovskému na rakev růži (= trnovou korunu). Anotace (= informace o knize) je opakem dotace. Povinný výtisk (= právo některých knihoven) je reklamní leták. Autor Pána prstenů? Hobit! Japonský nositel Nobelovy ceny se jmenuje Muka Mari (= Murakami). Revizora napsal Gogo (= Gogol). Budovatelský román (= 50. léta u nás...) – autor si buduje děj, který vymyslel a který má dlouhou budoucnost. Zakázání autoři vydávali semizdály (=samizdaty). Borovský má jméno podle toho, že se narodil v Brodě (= Borové u Přibyslavi). Naturalismus je podle toho, že lidé chodili nazí, tak jak je stvořila příroda.